

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH**

Pedagogická fakulta

Katedra geografie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**VYUŽITÍ ZEMĚPISNÝCH A HISTORICKÝCH
ZAJÍMAVOSTÍ PŘÍBRAMSKA VE VÝUCE NA
1. STUPNI ZŠ**

Kristýna Schmidtová

Vedoucí práce: RNDr. Stanislav Kraft, Ph.D.

ANOTACE

<i>Název diplomové práce:</i>	Využití zeměpisných a historických zajímavostí Příbramska ve výuce na 1. stupni ZŠ
<i>Klíčová slova:</i>	výuka vlastivědy, místní region, Příbramsko, multimediální program
<i>Pracoviště:</i>	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, pedagogická fakulta, katedra geografie
<i>Autor:</i>	Kristýna Schmidtová
<i>Studijní obor:</i>	Učitelství pro 1. stupeň ZŠ
<i>Vedoucí diplomové práce:</i>	RNDr. Stanislav Kraft, Ph.D.

Diplomová práce Využití zeměpisných a historických zajímavostí Příbramska ve výuce na 1. stupni ZŠ je rozdělena na dvě části – část teoretickou a praktickou. Teoretická část diplomové práce obsahuje vlastivědnou charakteristiku řešeného území – fyzicko-geografickou charakteristiku, socio-ekonomickou charakteristiku, historický vývoj, a vlastivědné zajímavosti a významné osobnosti řešeného území. Praktická část navazuje na získané informace v teoretické části a obsahuje dva multimediální výukové programy pro interaktivní tabuli. Oba tyto programy jsou určeny pro 4. ročník základní školy a jsou tvořeny v souladu s rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, vychází ze vzdělávací oblasti „Člověk a jeho svět“ z tematického okruhu „Místo, kde žijeme“ a „Lidé a čas“. K praktické části je vytvořena příručka pro multimediální programy, kde jsou rady, jak s programy pracovat. V diplomové práci jsou dále kapitoly – úvod, rozbor literatury, metodika práce, závěr, seznam literatury a přílohy.

ANNOTATION

<i>Title of the Thesis:</i>	Application of the geographical and historical curiosities of Příbram region on the 1st grade of the primary school
<i>Key terms:</i>	homeland teaching, local region, Příbram region, multimedia program
<i>University Departement:</i>	University of South Bohemia in České Budějovice, Faculty of Education, Department of Geography
<i>Autor:</i>	Kristýna Schmidtová
<i>Subject of the studies:</i>	Teaching for 1st grade of the primary school
<i>Thesis supervisor:</i>	RNDr. Stanislav Kraft, Ph.D.

The content of the thesis named Application of the geographical and historical curiosities on the 1st grade of the primary school is split into theoretical and practical part.

The theoretical part of the thesis is dealing with homeland related characteristics of the relevant region, namely geographical and socioeconomic characteristics, history and other homeland related curiosities including presentation of important local personalities.

The practical part of the thesis is consequently following the theoretical part in application of the above mentioned characteristics into educational praxis by two multimedia programs for the interactive class board. Both programs are

Both programs are intended to be used for teaching the students of the 4th class of the primary school and are in compliance with the general educational framework for the primary schools (in Czech: „*rámcový vzdělávací program*“). In addition, both programs are based on the educational topic „*Man and its world*“ and its sections „*Place where we live*“ and „*People and the time*“.

There is a manual for both multimedia programs attached to the practical part of the thesis containing advices, tips and ideas on working with the programs.

The thesis is furthermore divided into following chapters: introduction, analysis of the relevant literature, methodology, summary, list of relevant literature and annexes.

Poděkování

Děkuji panu RNDr. Stanislavu Kraftovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc a cenné rady při tvorbě této diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

Na Březových Horách dne 2.5.2012

.....
Kristýna Schmidtová

1.	ÚVOD	8
2.	ROZBOR LITERATURY A TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE	10
2.1.	Literatura o fyzicko-geografických složkách řešeného území	10
2.2.	Literatura o historii a socio-geografických složkách řešeného území	11
2.3.	Literatura o vlastivědných zajímavostech řešeného území	11
2.4.	Kurikulární dokumenty, učebnice, metodické příručky	12
2.5.	Prameny a informační zdroje	13
2.6.	Literatura o multimédiích ve vyučování	14
3.	METODIKA PRÁCE	15
4.	VLASTIVĚDNÁ CHARAKTERISTIKA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ	20
4.1.	Vymezení a poloha řešeného území	20
4.2.	Fyzicko geografická charakteristika řešeného území	22
4.2.1.	Geologická a geomorfologická charakteristika	22
4.2.2.	Hydrologie	22
4.2.3.	Pedologie	24
4.2.4.	Klima	25
4.2.5.	Ochrana přírody	25
4.2.6.	Fauna a flora	27
4.3.	Socio – ekonomická charakteristika řešeného území	28
4.3.1.	Obyvatelstvo a sídlení struktura	28
4.3.2.	Hospodářství	30
4.3.3.	Doprava	31
4.3.4.	Služby a kultura	31
4.3.5.	Cestovní ruch	33
5.	HISTORICKÝ VÝVOJ ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ	34
6.	VLASTIVĚDNÉ ZAJÍMAVOSTI A VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI	43
6.1.	Kostely	43
6.2.	Svatá Hora	48
6.3.	Zámky	50
6.4.	Hrady	52
6.5.	Nejvýznamnější doly	53
6.6.	Významné osobnosti	59

6.7. Naučné stezky	62
7. MULTIMEDIÁLNÍ VÝUKOVÝ PROGRAM	64
8. ZÁVĚR.....	85
9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	86
10. PŘÍLOHY.....	88

1. ÚVOD

Téma mé diplomové práce – Využití zeměpisných a historických zajímavostí Příbramska ve výuce na 1. stupni ZŠ – jsem si vybrala zejména proto, že se své budoucí pedagogické činnosti chci věnovat právě v tomto regionu a doufám, že tento materiál bude přínosem do hodin vlastivědy nejen pro mě, ale i pro další pedagogy, kteří v našem regionu působí. Domnívám se, že znalost regionu, ve kterém dítě vyrůstá a žije, patří mezi nejzákladnější vědomosti, které by si žák měl ze základní školy odnést. Já osobně žiji celý svůj život na území Příbramska, a proto také svoji diplomovou práci věnuji této oblasti.

Dnešní Příbramsko, které vymezují podle správního obvodu pověřeného obecního úřadu Příbram, tvoří rozsáhlé území, do kterého patří celkem 52 obcí. Vzhledem k rozsáhlosti tohoto území se budu ve své práci zabývat zejména samotným městem Příbram a jeho nejbližším okolím.

Příbram a vlastně celé Příbramsko vstoupilo do povědomí zejména svou slavnou hornickou činností a blízkostí významného poutního místa Svaté Hory. Velké množství kulturně - historických památek v Příbrami a jejím okolí svědčí o významu tohoto města - v další části práce se budu bohatou historií města a kulturními památkami zabývat. Příbramsko a okolí Příbrami leží v zajímavém přírodním území. V blízkosti města Příbram se rozkládá rozsáhlé pohoří Brdy, které ovšem nespadá do území řešeného touto diplomovou prací.

Diplomovou práci rozdělují na dvě části - teoretickou a praktickou. V teoretické části diplomové práce se věnuji rozboru literatury, metodice zpracování a vlastivědné charakteristice Příbramska – vymezení území, fyzicko-geografické charakteristice, socio-ekonomické charakteristice a historii řešeného území. Dále se v teoretické části věnuji vlastivědným zajímavostem řešeného území vhodných pro výuku na 1. stupni ZŠ. V praktické části použiji uvedené informace pro přípravu dvou multimediálních programů vhodných pro doplnění výuky na 1. stupni ZŠ. V dnešní době je nutné děti zaujmout a zvýšit v nich zájem o danou problematiku a proto je důležité používat mnoho názorných materiálů pro zpestření běžného výkladu. Myslím si, že by se výuce regionální tematiky měla věnovat zvýšená pozornost a pedagogové by se měli snažit dětem co nejlákavějším způsobem přiblížit jejich město a nejbližší okolí. Po absolvování praxe a bližším seznámením s výukou vlastivědy jsem se oproti zadání diplomové práce rozhodla vytvořit praktickou část multimediálně. Vzhledem k tomu, že se dnes interaktivní tabule vyskytují téměř na všech školách nejen v našem

regionu, a stále přibývají, myslím si, že bude mít tento můj výukový program jistě využití. Jak jsem již v úvodu zmínila, Příbramsko je proslulé zejména svou hornickou činností a bohatou historií, proto svůj první výukový projekt nazvaný „Příbram“ věnuji historii města, současnosti města, bohatým historickým památkám, proměnám města a významným osobnostem. V druhém multimediálním výukovém projektu, který jsem nazvala „Hornictví na Příbramsku“ se zaměřuji na nejslavnější historii našeho města, přibližuji dětem hornický život, tradice a například i hornickou mluvu a hornický kroj.

Cílem této práce je vytvořit takový materiál, který bude mít přínos pro zkvalitnění výuky o našem regionu a pozitivně se tak promítne i na znalostech dětí o našem regionu - místě, kde žijí. Diplomová práce je vytvořena v souladu s rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, vychází ze vzdělávací oblasti „Člověk a jeho svět“ z tematického okruhu „Místo, kde žijeme“ a „Lidé a čas“.

2. ROZBOR LITERATURY A TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

2.1. Literatura o fyzicko-geografických složkách řešeného území

Informace o území řešeném touto diplomovou prací – Příbramsku – jsem čerpala z knih, které byly zapůjčeny v knihovně Jana Drdy Příbram a v akademické knihovně v Českých Budějovicích. Kniha *Geografie krajů ČSSR* (Mištera, 1984) nám podává zeměpisné informace o jednotlivých krajích. Mnoho cenných informací o zemědělství, hospodářství – v současné době spíše informační charakter o předchozích letech. Nelze použít jako současné zdroje ale jinak velmi přehledná a informačně cenná kniha. Další knihou, která byla využita při psaní fyzicko – geografické charakteristiky byla kniha *Hory a nížiny – Zeměpisný lexikon ČSR* (Demek, 1987) Tato kniha obsahuje ucelené informace o geomorfologickém členění republiky. K orientaci slouží přiložená mapa, ve které nalezneme námi požadované území. V inovované verzi z roku 2006 je mapa přiložena na CD. Území jsou rozdělena na jednotky – provincie, subprovincie, oblasti, celky a podcelky, které jsou dále blíže popsány a jsou zdůrazněny specifické znaky pro dané území např. nejvyšší vrchol, horniny atd. Druhou knihou z edice „Zeměpisný lexikon ČSR“ je *Vodní toky a nádrže - Zeměpisný lexikon ČSR* (Vlček, 1984) kde nalezneme abecedně řazený seznam vodních toků, u kterých jsou doplněny informace o průtoku, rozloze, přítocích, vodních dílech na vodních tocích a poloze. Orientujeme se zde také podle přiložené mapy republiky, která je rozdělena na určité části, podle kterých jsou vyhledávány informace. Přehledná, informačně velice cenná kniha.

Při psaní kapitoly o ochraně přírody byla velmi cennou publikací kniha *Chráněná území ČR I* (Němec, Ložek, 1996), která nás seznamuje s přírodními podmínkami středních Čech. Na úvod nás autor seznamuje s použitými značkami v knize, které po nastudování výrazně ovlivní orientaci a kniha se stává velice přehlednou a jasnou publikací o přírodních podmínkách daného území. Dále autor v knize přistupuje k seznámení s obecnými informacemi o přírodních podmínkách středních Čech. Kniha je členěna podle okresů - jsou popsána všechna velkoplošná i maloplošná chráněná území daného okresu. Každá oblast je vždy doplněna o přehlednou mapu.

Významným přínosem při psaní fyzicko – geografické charakteristiky byla kniha *Litavka 2000* (kolektiv autorů, 2000), která se věnuje hydrologii na území Příbramska. Tato kniha vznikla jako soubor referátů vytvořených ve spolupráci odboru životního prostředí

městského úřadu Příbram , ministerstva životního prostředí a ministerstva zemědělství. V knize se dočteme o současném stavu vodstva v oblasti Příbramska o historii a důležitou částí v knize je ochrana a revitalizace vodních toků a okolní přírody v budoucnosti. Druhá kniha, která vznikla jako soubor referátů vytvořených ve spolupráci odboru životního prostředí městského úřadu Příbram, ministerstva životního prostředí a ministerstva zemědělství, je velice zajímavá publikace *Krajinotvorné programy* (Kolektiv autorů, 2001). Tato publikace se zabývá zejména revitalizací a ochranou přírody

2.2. Literatura o historii a socio-geografických složkách řešeného území

V této kapitole o historii řešeného území je asi nejcennější publikací *Vlastivědný sborník podbrdská č. 1* (Kolektiv autorů, 1966), který přináší nejucelenější a nejpodrobnější popis dějin města Příbrami. Byl napsán v roce 1966 k výročí 750 let od první písemné zmínky o městě Příbrami. Většina knih o historii Příbrami pak čerpá právě z tohoto sborníku.

Příbram v průběhu staletí (Velfl, 1998) je také zajímavou knihou o historii Příbrami. Kromě přehledu historie kniha obsahuje ještě stručné pojednání o památkách, významných osobnostech atd. V této knize je historie velice přehledně a čtivě popsána. Mnoho informací je čerpáno právě z již zmiňovaného *Vlastivědného sborníku podbrdská č. 1* (Kolektiv autorů, 1966). *Toulky Příbramskem* (Doležal, Velfl, 1994) je další knihou, která pojednává o historii Příbrami tentokrát ve spojitosti s významnými místy v tomto městě.

2.3. Literatura o vlastivědných zajímavostech řešeného území

Památky Příbrami v obrazech (Velf, 2008) je nejnovější publikací, která se zabývá významnými památkami na území Příbrami a Příbramska. Kniha je napsaná velmi čtivým jazykem a je ve třech jazycích. Vždy je památka přiblížena v češtině v angličtině a v němčině. Což má jistě veliký přínos pro turisty na našem území. Další knihou věnující se vlastivědným zajímavostem řešeného území, je *Příbram přítomná minulost* (Fryš, Podlaha, 2004). V této knize jsou vlastivědné zajímavosti popsány na příkladu porovnávání současných a historických fotografií. Vždy je nám zajímavost přiblížena v průběhu několika významných let. *Almanach Březových Hor 1997* (Kolektiv autorů, 1997) je souborem textů různých

autorů, kteří se věnují městské části Březových Hor - památkám a vlastivědným zajímavostem. V almanachu jsou i kapitoly, které se věnují historii území, historii hornictví a tradicím. V knize *Velký slovník osobností vědy a kultury příbramského regionu* (Trantina a kol., 2001), která byla vydaná knihovnou Jana Drdy Příbram, jsou abecedně řazeny významné osobnosti příbramského regionu. U každé osobnosti je stručné seznámení s životem, díly a spojitostí s Příbramskem. *Průvodce hornickou částí Příbrami – Březových Hor* (Kolektiv autorů, 2002) je malou stručnou publikací, která se zabývá významnými místy na Příbramsku, tradicemi a zajímavostmi. Stručně, a jasně popsané a shrnuté informace pro turisty.

2.4. Kurikulární dokumenty, učebnice, metodické příručky

Mezi kurikulární dokumenty na státní úrovni patří *Bílá kniha*, což je národní program rozvoje vzdělávání v České republice a *Rámcový vzdělávací program. Bílá kniha* je národní program rozvoje vzdělávání – vznikl na základě usnesení vlády České republiky č. 277 ze dne 7. dubna 1999, která v něm, v návaznosti na programové prohlášení z července 1998, schválila hlavní cíle vzdělávací politiky. Přijaté cíle se staly východiskem „Koncepte vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy“ v České republice zveřejněné Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy dne 13. Května 1999. (www.msmt.cz)

Druhým dokumentem na státní úrovni je *Rámcový vzdělávací program*, který vymezuje závazné rámce pro jednotlivé etapy vzdělávání – předškolní, základní a střední. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* obsahuje vzdělávací oblasti, které se dále dělí na okruhy. Jedinou vzdělávací oblastí, koncipovanou pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání, je „Člověk a jeho svět“. Tato oblast se dále dělí na pět okruhů – „Místo kde žijeme“, „Lidé kolem nás“, „Lidé a čas“, „Rozmanitost přírody“ a „Člověk a jeho zdraví“. *Rámcový vzdělávací program* je pro všechny školy závazný a na jeho podkladě si samy školy vytvářejí *Školní vzdělávací program*, což je dokument na školní úrovni, podle kterého pak školy vyučují.

Cvičení z didaktiky vlastivědy (Matušková, 1998) je kniha určena pro učitelství na 1. stupni základní školy, která obsahuje didaktiku vlastivědy, historii a současnost vlastivědného vyučování i například informace o tom, jak se věnují výuce vlastivědy v jiných zemích.

Vlastivěda 4 – hlavní události nejstarších Českých dějin (Stříbrná 2006) je učebnicí pro 4. ročník základní školy rozdělenou na 14 kapitol – každá kapitola je ukončena otázkami

a úkoly. Učebnice se věnuje českým dějinám od pravěku po nástup rodu Habsburků na trůn. Učebnice z nakladatelství Nová škola je plně v souladu s rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání.

Vlastivěda 4 – hlavní události nejstarších Českých dějin – pracovní sešit (Stříbrná, 2006) Pracovní sešit k učebnici *Vlastivěda 4 – hlavní události nejstarších Českých dějin* rozdělen na 14 kapitol, kde nalezneme, křížovky, doplňovací cvičení a podobné typy úloh. Na konci pracovního sešitu je u dané kapitoly vždy správné řešení.

Vlastivěda – Naše Vlast (Chalupa a kol., 1996) Učebnice nakladatelství Alter seznamuje poutavou formou s Českou republikou – o poloze, povrchu, vodstvu a životním prostředí. K této učebnici dále patří pracovní listy, které zahrnují otázky a úkoly ke každé kapitole z učebnice a několik příloh s mapami.

2.5. Prameny a informační zdroje

Při psaní mé diplomové práce mě také velice inspirovaly již obhájené diplomové práce. Konkrétně *Metodika výuky vlastivědy na příkladu Mariánskolázeňska* (Hálová, 2009), *Multimediální výukový program pro výuku místního regionu na 1. Stupni ZŠ (Sedlčansko)* (Horníková, 2010). Jako další doplňující informační zdroje byly použity internetové stránky:

<http://www.pribram-city.cz> – Oficiální stránky města Příbram

<http://www.muzeum-pribram.cz> – Hornické muzeum Příbram

<http://www.pvl.cz> – Povodí Vltavy

<http://www.google.cz> - Obrázky

www.czso.cz - Český statistický úřad

www.gis.zcu.cz – Západočeská univerzita v Plzni

www.hrady.cz – Hrady České republiky

www.farnost.slivice.cz – Římsko-katolická farnost Slivice-Milín

www.zamekzalužany.cz – Zámek Zalužany

www.rtisovice.cz – Zámek Rtišovice

www.bukova.net – Zámek Buková

www.vrskamyk.obeckamyk.cz – Hrad Vrškamýk

www.zdarbuh.cz – Stránky o hornictví

www.spolek-prokop-pribram.cz – Spolek Prokop Příbram

www.kjd.pb.cz – Knihovna Jana Drdy Příbra,

www.spisovatele.cz - Spisovatelé

www.stezky.info – Informační server o naučných stezkách

www.kudyznudy.cz – Tipy na výlet

www.lesopark.pribram.cz – Virtuální naučná stezka lesopark Litavka

2.6. Literatura o multimédiích ve vyučování

V současné době, kdy neustále přibývají nové moderní technologie, je nutné i ve vyučování používat stále nové metody. Důležitým trendem ve vyučování je propojení výuky a práce s počítačem. Práce s interaktivní tabulí se dnes stává běžnou součástí vyučovacích hodin, což je jistě velikým přínosem. Interaktivní tabule přináší mnoho nových možností a tím napomáhá k rozvoji tvořivosti jak u žáků, tak i u pedagogů, kteří se věnují tvorbě vlastních výukových programů na interaktivní tabuli. Interaktivní tabule žáky motivuje k zájmu o danou látku, přispívá k dobré organizaci vyučování a přináší mnoho možností pro zábavnou formu výuky a v neposlední řadě k samostatnosti při vyhledávání informací na internetu. Při nastudování literatury o multimédiích jsem se zaměřila na tři knihy: *Média a společnost*, *Úvod do studia médií* a *Masová média*. Velkým přínosem mi v této problematice byly internetové stránky, zejména pak návod na práci s interaktivní tabulí Smart notebook na stránkách www.youtube.com.

Kniha *Média a společnost* (Jirák, Kopplová, 2003), se zabývá nejprve vysvětlením medií, proč se médiím zabývat, historií a značnou pozornost věnuje vlivu medií na společnost i jednotlivce, což je jedna z nejzajímavějších částí knihy. Dále je zde zajímavá část o reakcích diváků na média a jak pozorovat publikum, což je velice přínosná část pro každého, kdo se chce této problematice věnovat. Další knihou, která se věnuje této problematice, je *Úvod do studia médií* (Burton, Jirák, 2003) – rozsáhlá, ale čtivá kniha, která se také zabývá historií, vlivu na společnost a účinkům medií. *Masová média* (Jirák, Kopplová, 2009) je další z knih věnovaných médiím. V této knize se setkáváme i s příklady využití.

3. METODIKA PRÁCE

Před samotným psaním mé diplomové práce byla prostudována potřebná literatura. Většina informací o fyzicko – geografických složkách, socio – ekonomických složkách, historii a vlastivědných zajímavostech Příbramska byla čerpána z knih zapůjčených v knihovně Jana Drdy Příbram, ale zejména z vlastní knihovny. Doplnkové a aktuální informace byly čerpány z oficiálních internetových stránek města Příbram a internetových stránek, věnujících se přilehlému okolí. Obrazové materiály byly čerpány zejména z internetových stránek. Pedagogické materiály – učebnice, pracovní listy i rámcový vzdělávací program byly zapůjčeny ze Základní a mateřské školy Dolní Hbity a dále ze Základní školy Bohutín.

Nejprve byla prostudována potřebná literatura a sepsán rozbor literatury o fyzicko – geografických složkách, socio – ekonomických složkách a historii. Poté byly důkladně prostudovány kurikulární dokumenty, učebnice, metodické příručky a sepsán o této literatuře krátký rozbor. Dále byla prostudovaná literatura, která se věnuje využití multimedií ve vyučování.

Před psaním vlastivědné charakteristiky Příbramska bylo nashromážděno mnoho materiálů, z kterých byly vybrány, podle mého názoru, nejpodstatnější informace, které jsou nutné pro znalost daného regionu. Tyto informace byly obohaceny o aktuální informace z internetových serverů.

Historický vývoj Příbrami je opravdu bohatý, proto bylo nutné vybrat pouze nejdůležitější informace, které mají vliv na znalost města a nejbližšího okolí. Kapitola vlastivědných zajímavostí na území Příbramska byla, oproti původnímu plánu, rozšířena. Původní plán byl, soustředit se pouze na Svatou Horu, významné doly a významné osobnosti ale vzhledem k počtu vlastivědných zajímavostí na našem řešeném území byly později přidány ještě kostely, zámky, hrady a naučné stezky. Na území Příbramska je mnoho kulturních památek ve velmi špatném až kritickém stavu, přesto se domnívám, že je dobré je v této práci zmínit, neboť se v současné době klade na tyto památky v regionu veliký důraz a jsou vynakládány značné finanční prostředky na podporu rekonstrukce. Po napsání teoretické části bylo přistoupeno k psaní části praktické, tedy vytváření multimediálního materiálu pro výuku regionální tematiky – Příbramska. Nejprve bylo nutné sehnat program na interaktivní tabuli. Program ochotně zapůjčila Základní škola Praha Hanspaulka. Poté bylo nutné seznámit

se s programem a naučit se s ním pracovat. Nejdůležitější informace pro práci s programem na interaktivní tabuli byly čerpány z kurzů pro interaktivní tabuli Smart notebook na internetové stránce Youtube a dále byly čerpány informace o multimediální výchově z knih, které jsou zmíněny v rozboru literatury. Po získání základních poznatků práce s tímto programem byl vytvářen první multimediální program s názvem „PŘÍBRAM“. Na úvodní slide (viz přílohy slide č. 1) byla vložena mapa, kde bylo vyznačeno město Příbram a napsány základní informace o poloze, podnebí a vodstvu. Stránka je doplněna obrázkem permoníka (namalován autorkou), který prochází společně s dětmi celým multimediálním programem a objevuje se téměř na každém slidu. Obrázek ruky provází také celý program a naznačuje, kde je odkaz na další stránku, v tomto případě na druhý slide – rozcestník. Na každém slidu je v pravém dolním rohu ručička s nápisem zpět – tímto odkazem se dostaneme vždy o úroveň výše (tedy na úvodní stránku, na rozcestník popřípadě na jiná dělení) Na druhém slidu je rozcestník (viz přílohy slide č. 2), kde si můžeme vybrat, jaké oblasti z regionu se budeme věnovat. Na výběr bylo vloženo šest témat – SPORT, OSOBNOSTI, PROMĚNY V ČASE, PAMÁTKY, KULTURA a SYMBOLY MĚSTA. Ke každé oblasti byl přiložen opět obrázek ruky, kterým je naznačováno, jak se dostat na další stránku. Na slidu s názvem SPORT se blíže seznamujeme s fotbalovým klubem, volejbalovým oddílem a hokejovým mužstvem. Odkazem si můžeme poslechnout hymnu fotbalového klubu FK Příbram. Slide je doplněn fotografiemi stadionů, haly a znaky sportovních oddílů. V oblasti OSOBNOSTI je nejprve stránka s výběrem mezi Hermínou Týrlovou, Vojtěchem Steklačem a Antonínem Dvořákem. Na stránce o HERMÍNĚ TÝRLOVÉ se dozvíme základní informace o její práci, životě a nejvýznamnějších dílech. Odkazem, kterým je slide doplněn se dostaneme na ukázkou videa Ferdy mravence. Dále je stránka obohacena obrázkem Ferdy mravence. Na této stránce se setkáváme s rámečkem v podobě pergamenu, který se nachází na pravé straně stránky. Na tomto pergamenu jsou vysvětlena slova, která jsou pro děti neznámá. S tímto rámečkem se setkáme ještě několikrát. Stránka VOJTĚCH STEKLAČ je zaměřena na dalšího významného příbramského rodáka, jeho život a nejvýznamnější díla. Tento slide je doplněn obrázky titulních stran knih a odkazem na ukázkou z knihy Pekelná třída – ukáзка byla namluvena autorkou práce a byla doplněna obrázky z knihy Pekelná třída, které se střídají po celou dobu zvukové ukázky. Na další stránce se věnujeme ANTONÍNU DVOŘÁKOVÍ (viz přílohy slide č. 3), který sice není rodákem Příbrami, ale strávil v blízkosti Příbrami mnoho let ze svého života na letním sídle ve Vysoké u Příbrami a je jistě vhodné se s jeho životem a spojitostí s

Příbramskem blíže seznámit. Stránka je doplněna odkazem na ukázkou z opery Rusalka a obrázkem permoníka, který stojí na měsíci. PROMĚNY V ČASE (viz přílohy slide č. 7) jsou rozděleny do čtyř slidů - mezi nimi se můžeme pohybovat odkazy v pravém a levém horním rohu, kde vždy nalezneme čísla, na který slide nás odkaz posune. V proměnách času je dětem přiblížena historie města – je zde porovnávání fotografií. Žák si nejprve odkazem poslechne nápovědu, která je namluvena autorkou a prohlédne si fotografii z dávné doby, poté klikne na odkaz fotografie a objeví se fotografie současná. Takto jsou vytvořeny všechny čtyři stránky. Odkazem PAMÁTKY se dostaneme na nabídku – Březohorské kostely, Zámeček – Ernestinum a Svatá Hora. V této oblasti se zaměříme na, podle mého názoru, nejvýznamnější památky města. ZÁMEČEK – ERNESTINUM – v této oblasti se seznámíme s historií i současností tohoto místa. Slide ZÁMEČEK – ERNESTINUM byl doplněn obrázkem, odkazem na video o městu Příbram a samotném Zámečku. Opět je na tomto slidu použit pergamen na vysvětlení neznámého pojmu. Na další stránce – SVATÁ HORA (viz přílohy slide č. 5) byla použita fotografie této památky, která byla doplněna stručnými, avšak výstižnými informacemi o tomto místě. Významným přínosem je zde podle mého názoru odkaz na virtuální prohlídku Svaté Hory. Třetím slidem v tomto okruhu jsou BŘEZOHORSKÉ KOSTELY, kde se blíže seznámíme se třemi nejvýznamnějšími kostely na území města Příbrami. Při vytváření oblasti KULTURA (viz přílohy slide č. 6) byl kladen důraz především na Hornické muzeum Příbram – použity byly fotografie, odkaz na plánec muzea, odkaz na virtuální prohlídku a vše bylo doplněno základními informacemi. Dále se zde seznámíme s Galeríí Františka Drtikola a kulturním domem Příbram – je zde popsáno, co se kde nachází a doplněno fotografiemi. Dále byl na této stránce zmíněn hudební festival Antonína Dvořáka a připojen odkaz s pozvánkou pro rok 2011. Jako poslední byl vytvářen slide s názvem SYMBOLY MĚSTA – tady byl umístěn velký znak Příbrami, malý znak Příbrami a prapor Příbrami. Ke každému symbolu byl připojen odkaz, kterým se dostaneme na stránku, kde si můžeme symboly města složit jako puzzle a tím si lépe zapamatovat, jak vypadají.

Další multimediální projekt byl nazván „HORNICTVÍ NA PŘÍBRAMSKU“. Projekt je tvořen se stejnými pravidly, jako projekt předchozí. Úvodní slide (viz přílohy slide č. 8) uvádí pouze základní informace o těžbě na Příbramsku, je doplněn mapou pro lepší orientaci, kde se nacházíme a obrázkem dětí v důlním vláčku s pozadím Ševčínského dolu. Stránka je opět doplněna obrázkem permoníka (namalován autorkou), který prochází společně s dětmi

celým multimediálním programem a objevuje se téměř na každém slidu. Obrázek ruky provází taktéž celý program a naznačuje, kde je odkaz na další stránku. Na prvním slidu je odkaz ruky na rozcestník. Rozcestníkem se dostaneme na další slide (viz přílohy slide č. 9), kde si vybereme z pěti možných okruhů – SYMBOLY HORNICTVÍ, HORNICKÁ MLUVA, HORNICKÉ TRADICE, HORNICKÝ KROJ, BŘEZOHORSKÁ DŮLNÍ KATASTROFA. U každé oblasti je obrázek ruky, který nám naznačuje, jak se dostaneme na dané téma. Na stránku SYMBOLY HORNICTVÍ (viz přílohy slide č. 11) byly vloženy nejvýznamnější symboly hornictví, byly krátce popsány a připojeny odkazy. K symbolům byl připojen odkaz na hornickou hymnu, píseň svatého Prokopa – noty, puzzle vlajky a pohádku o permoníkově (namluvené autorkou) z knihy „Hornické pohádky Příbramska“. HORNICKÁ MLUVA je rozdělena do třech slidů. Na prvním je krátce seznámeno s historií hornické mluvy a je zde odkaz na ukázkou hornické mluvy – namluveno autorkou – z knihy „Ukázka hornické mluvy na Příbramsku“. Na druhé stránce je úryvek z hornické mluvy a na třetí stránce (viz přílohy slide č. 10) je pro děti zajímavé hledání významu hornických slov a přiřazování. HORNICKÉ TRADICE byly rozděleny do třech podkategorií – „Tradice prokopských poutí“, „Skok přes kůži“ a „Setkání hornických měst“. Slide TRADICE PROKOPSKÝCH POUTÍ nás seznamuje se základními informacemi o historii, je doplněn obrázky a odkazem na video z Prokopské pouti na Březových Horách z roku 2011. Slide SKOK PŘES KŮŽI (viz přílohy slide č. 12) seznamuje s touto hornickou tradicí – je doplněn fotografiemi, odkazem na video a odkazem na poslech hornické a studentské hymny. Na stránce, která se věnuje tradici SETKÁNÍ HORNICKÝCH MĚST se seznámíme s nejnovější hornickou tradicí. Je zde krátce vysvětlena a doplněna odkazem na slepou mapu, do které umísťujeme hornická města. Na slidu BŘEZOHORSKÁ DŮLNÍ KATASTROFA bylo přiblíženo toto neštěstí, které zasáhlo celý svět. Jsou zde umístěna jednoduchá fakta, doplněno obrázky a odkazem na Březohorské doly, kde se na fotografiích seznamujeme s původní podobou dolů a přiřazujeme k dnešní podobě. Ke každému dolu jsou poté namluveny jednoduché informace autorkou, které slouží jako nápověda. Poslední slide HORNICKÝ KROJ nás seznamuje s historií a významem tohoto slavnostního oděvu a je doplněno obrázkem kroje.

Po vytvoření multimediálních programů byla napsána příručka, která má být pomocníkem pro učitele při práci s tímto programem. V příručce byly napsány jednoduché rady a náměty autorky pro práci s projektem. Dále byla vytvořena ke každému programu osnova, která jednoduchým návodem seznamuje s prací v programu. Je však na každého

uvážení, jak bude s projektem pracovat a o co si ho rozšíří, či si naopak vybere pouze některé části. Dále byl napsán závěr práce, kde byla shrnuta celá práce společně s cíly, sepsána použitá literatura a připojeny obrázkové přílohy z multimediálního materiálu.

4. VLASTIVĚDNÁ CHARAKTERISTIKA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

4.1. Vymezení a poloha řešeného území

V diplomové práci se zabývám oblastí Příbramska, která se rozkládá na území Středočeského kraje (obr. 1).

Obr. 1: Administrativní členění Středočeského kraje

Zdroj: Vlastní tvorba

Příbramsko vymezují dle správního obvodu pověřeného obecního úřadu Příbram (obr. 2). Do tohoto správního obvodu pověřeného obecního úřadu Příbram patří celkem 52 obcí. Bohutín, Bohostice, Bratkovice, Bukovany, Buková u Příbrami, Cetyně, Čenkov, Dlouhá Lhota, Dolní Hbity, Drahlín, Drásov, Dubenec, Dubno, Háje, Hluboš, Chrašnice, Jablonná, Jince, Kamýk nad Vltavou, Kotenčice, Kozárovice, Křešín, Láz, Lazsko, Lešetice, Lhota u Příbrami, Milín, Modřovice, Narysov, Občov, Obecnice, Obory, Ohrazenice, Ostrov, Pečice, Pičín, Podlesí, Příbram, Radětice, Sádek, Smolotely, Solenice, Suchodol, Těchařovice,

Trhové Dušníky, Třebско, Višňová, Vrančice, Vysoká u Příbrami, Zalužany, Zbenice, Zduchovice. (www.pribram.eu)

Obr. 2: Správní obvod pověřeného obecního úřadu Příbram

Zdroj: Vlastní tvorba

Území okresu Příbram zahrnuje kromě oblasti správního obvodu pověřeného obecního úřadu Příbram také dnešní obce s rozšířenou působností Dobříš a Sedlčany a správní obvod pověřeného obecního úřadu Rožmitál pod Třemšínem a Březnice. (ČSÚ)

4.2. Fyzicko geografická charakteristika řešeného území

4.2.1. Geologická a geomorfologická charakteristika

Z hlediska geomorfologického členění České republiky patří celé řešené území Příbramska do provincie Česká vysočina. Největší část řešeného území, jihovýchodně od města Příbram, se rozkládá na území subprovincie Česko-moravské soustavy, oblasti Středočeské pahorkatiny, celku Benešovská pahorkatina, podcelku Březnická pahorkatina a okrsku Milínská vrchovina. Menší část řešeného území náleží do subprovincie Poberounská soustava, oblasti Brdská podsoustava, celku Brdská vrchovina, podcelku Příbramská pahorkatina, severně od města Příbram okrsku Pičínská pahorkatina a jižně od města Příbram okrsku Třebská pahorkatina. (Demek, 1987)

Březnická pahorkatina, na které se rozkládá největší část řešeného území má rozlohu 924km², nejvyšší bod je Stráž s výškou 638 metrů, který však neleží na území řešeném touto diplomovou prací. Příbramská pahorkatina je členitá pahorkatina, která se rozkládá na území 169 km² a je tvořena převážně z kambrických pískovců, slepenců a křemenců. Nejvyšší bod leží na našem řešeném území a je jím Vojna v Třebské pahorkatině s výškou 667metrů. (Demek, 1987)

4.2.2. Hydrologie

Největší řekou našeho řešeného území je řeka Litavka, která pramení jihovýchodně od Lázu ve Vojenském výcvikovém prostoru Brdy ve výšce 760 m n. m. a vlévá se zprava v Berouně do řeky Berounky ve výšce 218 m n. m.. Délka toku Litavky je celkem 57 km, z toho v příbramském okrese 35 km. Všechny přítoky Litavky s výjimkou Příbramského potoka mají větší spád než řeka Litavka, která má spád na území příbramského okresu 439 metrů. Z tohoto důvodu jsou vody Litavky velice nestálé s častými srážkovými přívaly až povodněmi. Největší povodeň na řece Litavce byla zaznamenána v roce 1849, kdy při noční

průtrži mračen zahynulo v oblasti Jinců 30 lidí. Litavka má z historického hlediska pro podbrdskou metalurgii a důlní činnost veliký význam. Prudký spád ve spádových oblastech umožnil využít vodní sílu, proto se v okolí Litavky začaly budovat rybníky, které byly v druhé polovině 19. století využity jako vodárenské nádrže pro rozvod vody k důlním dílům na pravém břehu Litavky, kam ji od Lázu po Zdaboř (dnes součást Příbrami) rozváděla důlní strouha. Tato strouha, která je nazývána lidově „struhy“ sloužila až do padesátých let 20. století. Dodnes je zachována její stopa a uvažuje se o obnově struh jako významného technického díla minulosti. (Kolektiv autorů, 2000)

Na území Příbramska však není pouze řeka Litavka ale za zmínku stojí jistě i Příbramský potok, který protéká středem města Příbrami. Pramení 1km od Konětop ve výšce 562 m n. m. a ústí zprava do řeky Litavky ve výšce 446 m n. m.. Délka Příbramského potoka je 10,8 km. Dalším významným potokem, kromě již zmiňovaného Příbramského potoka, je Obecnický potok, který pramení ve výšce 745 m n. m. a ústí zleva do Litavky ve Lhotě u Příbramě. Délka toku Obecnického potoka je 8,2 km. Významným dílem na tomto potoku je nádrž Obecnice (obr. 3) jejíž vodní plocha měří 12,8 ha a největší hloubka dosahuje 12,8 metrů. (Vlček, 1984) Dalším významným dílem je vodní dílo Pilská a vodní dílo Láz (Obr. 4). Vodní dílo Pilská bylo vybudováno v letech 1849 – 1853 na Pílském potoce (Kolektiv autorů, 2000). Pílský potok pramení ve výšce 780 m n. m. a ústí zleva do řeky Litavky nad Bohutínem ve výšce 560 m n. m. (Vlček, 1984). Napouštění hráze začalo v únoru 1854 a bylo ukončeno protřzením hráze 21. 6. 1854. Od té doby docházelo k nejrůznějším rekonstrukcím až do roku 1963, kdy byl zahájen zkušební provoz. Do trvalého provozu bylo vodní dílo Pilská uvedeno v červenci roku 1868. V současné době je vodní dílo hodnoceno jako bezpečné a provozu schopné v celém rozsahu hladiny. (Kolektiv autorů, 2000) Vodní dílo leží ve vojenském prostoru, kde je omezený vstup. V posledních letech byl však povolen vstup alespoň o víkendech a svátcích, a proto se toto dílo stává velice oblíbeným cílem jak pěším turistům tak v současné době i cyklistům, kteří využívají nově upravenou cyklostezku, která vede až pod samotnou hráz vodního díla. (www.pvl.cz) Vodní dílo Láz bylo postaveno v letech 1818 – 1822 na horním toku Litavky asi 8 km od Příbrami. Původně byl tento rybník vybudován k pohánění různých mechanismů stříbrných dolů na Březových Horách. Později se v dolech přestala voda jako pohon využívat a vodní dílo se začalo používat jako zásobárna vody pro rostoucí Příbram. V letech 1991 – 1993 byla hráz zcela rekonstruována. (www.pvl.cz)

Obr. 3: Vodní dílo Obecnice

Zdroj: www.google.cz

Obr. 4: Vodní dílo Láz

Zdroj: www.google.cz

4.2.3. Pedologie

Oblast řešená touto diplomovou prací, se nachází na území Středočeského kraje, které patří z hlediska pedologie v rámci Čech k oblasti s nejpestřejšími půdními poměry. Je to dáno nejen rozmanitostí substrátů, ale i reliéfem a místními rozdíly podnebí a vodního režimu. I přes tuto skutečnost se na našem řešeném území vyskytují téměř výhradně hnědé půdy na středně těžkých až lehkých zvětralinách různých hornin skalního podkladu. Tyto půdy jsou většinou středně výživné až chudé, kyselé. (Němec, Ložek, 1996)

V údolí Příbramského potoka a Litavky se nacházejí jílovotopísčité nivní půdy s různým stupněm podmačení, které se vyvinuly na různě hlubokých nivních uloženinách. Velkým problémem jsou půdy, které se nacházejí severozápadně od města Příbrami, které jsou kontaminované těžkými kovy z minulého provozu Kovohutí Příbram. Kontaminace

výrazně překračuje limity olova a kadmia pro zemědělské půdy, proto se klade velký důraz na opatrnost při obhospodařování této půdy a nesmí být využívána k potravinářskému využití. (www.pribram-city.cz)

4.2.4. Klima

Průměrná roční teplota pro meteorologickou stanici Příbram je 7,3 °C. Období s průměrnými teplotami nad 10 °C činí na území Příbramska 149 dnů a délka zimního období (s průměrnými teplotami pod 0 °C) činí 83 dnů. Průměrný roční úhrn srážek je 623 mm s průměrným počtem srážkových dnů 15,1 dne. Na Příbramsku jsou poměrně časté dny s mlhou, kdy počet dnů s mlhou je 46 za rok. Na našem řešeném území průměrně 44 dní sněží a 58 dní leží stálá sněhová pokrývka. Průměrná relativní vlhkost vzduchu je na našem řešeném území 79% a roční svit trvá průměrně 1546 hodin. Langův dešťový faktor má hodnotu 85. (www.pribram-city.cz)

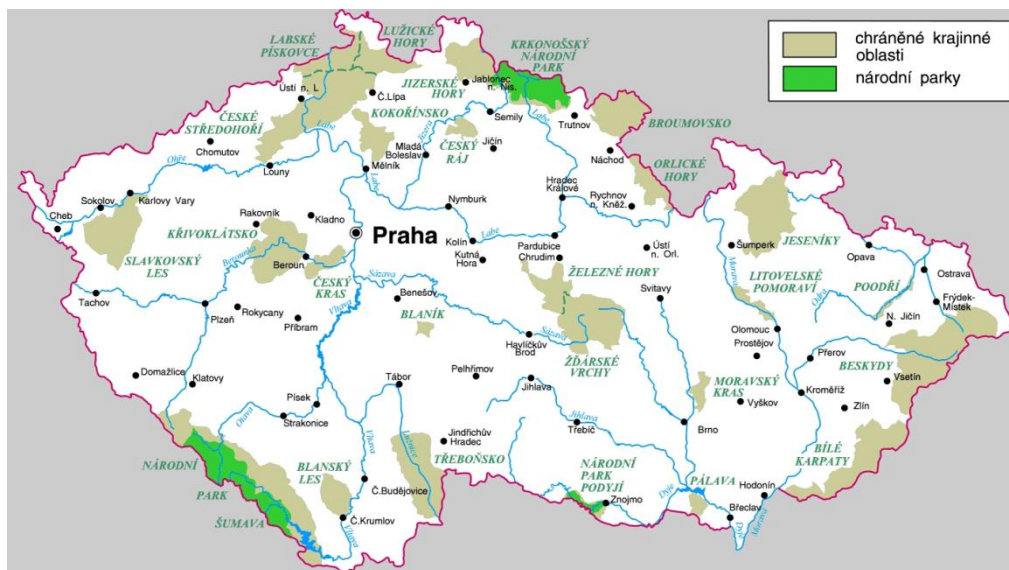
Langovým dešťovým faktorem je podíl průměrného ročního úhrnu srážek a průměrné roční teploty vzduchu, přičemž limitní hodnota pro sucho je považována hodnota 70.

4.2.5. Ochrana přírody

Na území Příbramska, řešeným touto diplomovou prací, se nenacházejí žádná velkoplošná zvláště chráněná území přírody – národní parky, chráněné krajinné oblasti ani maloplošná chráněná území přírody – národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace, přírodní památky. Neznamená to však, že by se na území Příbramska nevyskytovala žádná přírodně cenná místa. Na našem území je naopak mnoho přírodně velmi cenných míst a pravděpodobně jejich četnost dodnes nevedla ke krokům vytvořit chráněná území. Současná úplná absence maloplošných chráněných území v okolí Příbrami je na první pohled výrazně znatelná z mapy České republiky (obr. 5). Největší pozornost byla z historického hlediska vždy upřena na pohoří Brdy, které nepatří do území řešeného touto diplomovou prací, ale domnívám se, že by zde toto významné pohoří nacházející se na hranici našeho řešeného území mělo být alespoň okrajově zmíněno. Příroda Brd se zdála být významně ohrožena zřízením vojenského výcvikového prostoru ve 20. letech 20. století. Při budování vojenských střelnic bylo smýceno 1280 ha lesních společenstev. V tomto období se

začalo významně diskutovat o celkovém rozkladu lesních společenstev. Strach se však nevyplnil a na vymýcených plochách se naopak vyvinula cenná společenstva skalnatých horských strání. Zájem o přírodu na území pohorí Brdy trvá dodnes, kdy je 24 návrhů na vytvoření maloplošných chráněných území. V roce 1933 byly vyhlášeny přírodní rezervace Kuchyňka a Míšovské buky. V roce 1955 byly vyhlášeny rezervace Fajmanovy skály - Klenky, Chyninské buky, Kokšín a Planinské buky. Všechny o malé rozloze do 9 ha a mimo naše řešené území, na území Třemošenské vrchoviny. Na území této vrchoviny byla postupně vyhlášena i další chráněná území - roku 1964 CHPV Hřebenec a roku 1966 CHN Třemešný vrch, rezervace Getsemanka I a II a rezervace Na skalách. Všechny rezervace se tedy nacházejí v jižní a severní části okresu Příbram, jak bylo tedy na začátku této kapitoly zmíněno, žádné z těchto území se nerozkládá v našem řešeném území Příbramska. Brdy byly oficiálně navrženy na chráněnou krajinnou oblast, čemuž však brání především to, že podstatná část Brd se nachází ve vojenském prostoru. V současnosti probíhají na toto téma neustálé diskuze. (www.pribram-city.cz)

Obr. 5: Chráněná území v České republice

Zdroj: www.google.cz

4.2.6. Fauna a flora

Vzhledem k tomu, že do této práce nespadá velice významná oblast vojenského prostoru Brdy, kde se vyskytuje mnoho původních přírodních společenstev, zaměřím se v této kapitole na oblast kolem významného říčního toku Litavky.

Pro nivní polohy údolí Litavky jsou přirozenými společenstvy společenstva olšin. Na zachovalých lužních vlhkých loukách v nivě Litavky roste kuklík potoční, zběhovec plazivý, pryskyřník prudký, z léčivých rostlin například máta dlouholistá a z vzácných a chráněných rostlin – úpolín evropský, prstnatec májový a výjimečně i vzácný kosatec sibiřský (Obr. 6).

Pozoruhodným přírodním místem na území řešeném touto diplomovou prací je „severská step“ na samovolně zarostlém odvalu ve Lhotě u Příbrami. Půda je kontaminovaná těžkými kovy a proto dovoluje vyrůst pouze chudému travnímu porostu s chudým vřesem a zakrslým borovicím lesním. (Kolektiv autorů, 2000)

Z hlediska fauny, se na Příbramsku klade zvýšená pozornost především k malým vodním tokům. Již od roku 1998 probíhají každoročně průzkumy malých toků a sleduje se výskyt živočichů. Během prvních let výzkumů bylo jasné, že se na Příbramsku nachází mnoho cenných oblastí z hlediska ochrany přírody. V malých vodních tocích na území Příbramska byl zaznamenán výskyt velmi vzácné mihule potoční, mimořádně vysoká populační hustota střevle potoční, vranky obecné i mřenky mramorované. Dále byly objeveny lokality výskytu raka říčního (Obr. 7) a raka kamenáče. Dále je na území Příbramska potvrzen výskyt pstruha potočního a pstruha obecného. Velikým problémem, který nepřispívá k rozvoji vzácných druhů živočichů na našem řešeném území je skutečnost, že mnoho vodních toků je zcela zničeno a to převážně z předchozích neodborných snah o revitalizaci daných lokalit. (Kolektiv autorů, 2000)

Obr. 7: Rak říční

Zdroj: www.google.cz

Obr. 6: Kosatec sibiřský

Zdroj: www.google.cz

4.3. Socio – ekonomická charakteristika řešeného území

4.3.1. Obyvatelstvo a sídlení struktura

Příbramsko, vymezené podle správního obvodu pověřeného obecního úřadu Příbram, má ke dni 1. 7. 2010 celkem 56644 obyvatel. Poměr mužské a ženské populace je poměrně vyrovnaný, kdy mužů je 48,7% a žen 51,3%. Věková struktura obyvatel odpovídá současnému „trendu“, kdy v posledních letech výrazně přibývá žen starších 65 let a ubývá dětí do 14 let. Z těchto údajů vyplývá, že obyvatelstvo Příbramska výrazně stárne, a to zejména ženská populace, kde je index stáří 131,3%. Dalším významným negativem Příbramska je vysoká rozvodovost, kdy za 9 let (od roku 2001 do roku 2010) proběhlo 6234 sňatků a 3682 rozvodů, což je rozvodovost přibližně 59%. Vysoká čísla se objevují ve spojitosti s potraty na našem řešeném území, kdy na 588 živě narozených připadá 179 potratů, tedy přibližně 30%. (ČSÚ)

Rozmístění sídel na území Příbramska je dané především blízkostí komunikace R4, která vede směrem na Prahu. Nejvíce obyvatel žije v Příbrami a nejbližším okolí. Severně od Příbrami, směrem k Praze, je poměrně husté osídlení, zatímco na jihovýchodě řešeného území od města Příbrami je poměrně řídká hustota obyvatelstva. Je to zapříčiněno, jak jsem již zmínila, absencí hlavní komunikace spojující velká města a také vysokou mírou zalesnění dané oblasti.

Blízkost hlavního města Prahy a s tím spojené pracovní možnosti nic nemění na faktu, že nezaměstnanost je na území Příbramska nad celostátním průměrem. (ČSÚ)

Tab. 1: Databáze obyvatel

obce s pověřeným obecní úřadem	stav obyvatel 31. 12. 1971	stav obyvatel 31. 12. 2010	obce s pověřeným obecní úřadem	stav obyvatel 31. 12. 1971	stav obyvatel 31. 12. 2010
PŘÍBRAM			PŘÍBRAM		
obce:			obce:		
Bohutín	1306	1664	Milín	1751	2149
Bohostice	301	177	Modřovice	109	75
Bratkovice	387	306	Narysov	139	240
Bukovany	změna ÚP	86	Občov	98	117
Buková u Příbrami	362	216	Obecnice	1102	1237
Cetyně	167	152	Obory	313	253
Čenkov	531	339	Ohrazenice	248	270
Dlouhá Lhota	324	336	Ostrov	108	102
Dolní Hbity	255	853	Pečice	238	373
Drahlín	463	544	Pičín	431	561
Drásov	363	399	Podlesí	1019	1049
Dubeneč	321	301	Příbram	29635	34068
Dubno	229	269	Radětice	183	156
Háje	232	346	Sádek	200	217
Hluboš	630	575	Smolotely	328	224
Chraštice	447	233	Solenice	532	382
Jablonná	404	346	Suchodol	235	327
Jince	1647	2222	Těchařovice	změna ÚP	42
Kamýk nad Vltavou	814	909	Trhové Dušníky	378	407
Kotenčice	188	193	Třebsko	197	200
Kozárovice	659	375	Višňová	496	641
Křešín	148	111	Vrančice	272	154
Láz	474	590	Vysoká u Příbrami	259	338
Lazsko	174	183	Zalužany	466	346
Lešetice	149	111	Zbenice	změna ÚP	131
Lhota u Příbramě	403	457	Zduchovice	274	292
CELKEM	11378	12293	CELKEM	39011	44351

CELKEM K 31. 12. 1997	50389
CELKEM K 31. 12. 2010	56644

změna ÚP - změna územního plánu

Zdroj: ČSÚ

4.3.2. Hospodářství

Průmyslová výroba byla od počátku spojena s hornictvím a báňskou činností. Celkový rozmach Příbrami doprovázený růstem městské zástavby souvisel s prosperitou městských dolů. Zpracování rud je bezpečně doloženo od 12. století, i když některé stopy po těžebních aktivitách nás zavádějí nejen do období počátku 10. století ale i do období keltské kolonizace. Na říčce Litavce se rýžovalo zlato a z rud se dobývalo zejména stříbro a olovo. Důležité místo zaujímá rovněž příbramské železářství a v 2. pol. 20. století těžba uranové rudy. Na důlní činnost byla navázána vždy činnost zpracování rud. Dnes patří k nejvýznamnějším podnikům na Příbramsku Kovohutě Příbram a.s., která i přes ukončení těžby rud, zůstává významným pokračovatelem slavných hornicko-hutnických tradic města. Dnes tato firma zpracovává olovené odpady. Pokračovatelem činnosti bývalých Jáchymovských dolů Příbram (od roku 1965 Uranových dolů Příbram) je dnes státní podnik DIAMO, odštěpný závod Správa uranových ložisek Příbram. K rozvoji města přispělo napojení na železniční síť v roce 1875 (trať Zdice – Protivín) a blízkost rychlostní komunikace R4 Praha – Strakonice. Po roce 1989 proběhla transformace zdejší ekonomiky, kdy nastal rozvoj soukromého podnikání, roste turistický ruch a zkvalitňuje se sféra služeb. K největším průmyslovým podnikům patří dnes RAVAK a.s., který je největším výrobcem akrylátových van a sprchových koutů ve střední Evropě. K dalším významným podnikům patří firma DISA Industries s.r.o. Příbram – výroba zařízení pro průmyslovou filtraci, HALEX – SCHAUENBERG spol. s.r.o. Příbram zpracovávající železo, Pbtisk – tiskárny Příbram a firma euro Sitex s.r.o. – přední český výrobce průmyslových sít a technických tkanin. Přestože Příbram prošla nejvýznamnější změnou průmyslové orientace (zánik hornictví) podařilo se jí tento přechod poměrně úspěšně překonat a pokračovat v dalších odvětvích průmyslu. (Velfl, 1998) Veliký význam má pro Příbram blízkost hlavního města Prahy. Za prací do Prahy v současné době dojíždí mnoho občanů Příbrami a blízkého okolí. I přes skutečnost blízkosti Prahy zde nezaměstnanost zůstává stále nad celostátním průměrem.

Zemědělství nemá na území řešeném touto diplomovou prací velké zastoupení. V minulosti byla oblast Příbramska významná chovem prasat (Mištera, 1984). Oblast Příbramska spadá do bramborářské oblasti, tedy do oblasti, kde se pěstují konzumní, průmyslové a sadbové brambory, krmné obilniny, řepka a len. Oblast Příbramska je významná vysokým zalesněním. (www.gis.zcu.cz)

Dalším důležitým faktorem, který neprospívá zemědělství na našem území je již zmíněný fakt, že je půda v okolí Příbrami kontaminovaná kadmíem a olovem z bývalých Kovohtů Příbram a proto absolutně nevhodná pro zemědělské využití. (www.pribram-city.cz)

4.3.3. Doprava

Poblíž města Příbram jsou dvě významné komunikace – silnice č. 18 z Rožmitálu pod Třemšínem a rychlostní komunikace R4, která vede do Prahy. Příbram má poměrně dobré spojení do okolních obcí a měst a výborné spojení s Prahou. Z Příbrami jezdí přímé linky i do vzdálenějších měst, jako jsou například Košice a Poprad.

Příbramské vlakové nádraží leží na trati Zdice – Protivín vybudované již v roce 1875. Vlaková doprava je dnes však bohužel využívána především k dopravě nákladů. Osobní doprava je využívána spíše na kratší vzdálenosti. Přímé spojení po železnici vede mimo jiné do Prahy a Českých Budějovic.

V Dlouhé Lhotě, která spadá do správního obvodu pověřeného obecního úřadu Příbram, ve vzdálenosti do 10 kilometrů od Příbrami, se nachází menší letiště, které je využíváno především pro sportovní a rekreační účely.

4.3.4. Služby a kultura

Město Příbram poskytuje občanům z Příbrami i širokého okolí řadu služeb. Zdravotnictví je zajišťováno Oblastní nemocnicí a.s., která v současné době prochází rozsáhlou rekonstrukcí. Dále jsou ve městě tři velké polikliniky, zdravotní středisko na Březových Horách a řada ordinací soukromých lékařů, do kterých patří – ordinace dětských lékařů, praktických lékařů, stomatologické ordinace, gynekologické ordinace a další. Školství na Příbramsku umožňuje vzdělávání od základního, přes střední až po vysokoškolské. Ve správním obvodu pověřeného obecního úřadu Příbram je celkem 24 mateřských škol a 18 základních škol, 3 gymnázia (jedno gymnázium patří pod Waldorfskou školu), střední školy, střední odborná učiliště, vyšší odborné školy a pobočka vysoké školy evropských a regionálních studií České Budějovice. Město Příbram pro občany provozuje domov důchodců, pečovatelskou službu a azylový dům. Mezi další služby města Příbram můžeme zařadit mateřské centrum Matylda, rodinné centrum Amálka, rodinné centrum Poupátko při Waldorfské škole a řadu obchodních domů, kosmetických a kadeřnických salonů, restauračních zařízení a další. V Příbrami je také celá řada kulturních zařízení, která umožňují

kulturní vyžití obyvatel. Mezi tato kulturní zařízení můžeme zařadit kulturní dům v Příbrami, který byl postaven v roce 1959 a funguje zde do současnosti. V kulturním domě se nachází stálá divadelní scéna – městské divadlo Antonína Dvořáka, kino a taneční sál. Sportovní zařízení města, které je městskou příspěvkovou organizací zahrnuje plavecký bazén s aquaparkem, zimní stadion s malou a velkou halou, lyžařský svah a sportovní a rekreační areál Nový rybník, kde je vhodné prostředí pro sportování, koupání, nalezneme zde horolezeckou stěnu, minigolf a minicamp. Dalším prostorem pro sportovní a rekreační využití je lesopark Litavka. Okolí Příbrami, je velice vhodné jak pro turistiku, tak pro cyklisty (cyklostezky, např. trasa Praha – Vídeň) a v zimě pro běžecké lyžování. Příbram vytváří vhodné podmínky pro řadu sportovních odvětví. Nejvyšší soutěž zde hrají fotbalisté FK Příbram a Volejbalisté Kocouři Vavex Příbram. Dále jsou zde výborné podmínky ve sportovních klubech pro hokej, cyklistiku, házenou a mnoho dalších sportů. Pro občany je zde mnoho soukromých fitness center a jiných moderních hřišť a sportovních zařízení zejména v okolí základních a středních škol.

Jednou z nejvýznamnějších kulturních událostí města je každým rokem Prokopská pouť na Březových Horách. Oslava svátku svatého Prokopa má v Příbrami dlouholetou tradici – poprvé se Prokopská pouť na oslavu svátku svatého Prokopa konala v roce 1733 a v době největší slávy se pouti účastnilo až 10000 osob. Poutě začíná v předvečer hornického svátku ranami z hmoždíře na Prokopské haldě a pokračuje tzv. čepobitím – průvodem hornické kapely s pozváním na poutě. V samotný den svátku jde hornický průvod doprovázený hornickou kapelou městem až k Prokopskému kostelíku, kde je sloužena polní mše a po ní začíná velká oslava. Celý tento ceremoniál byl v úplnosti obnoven až v roce 1991 a každoročně se ho účastní mnoho návštěvníků jak z České republiky tak i ze zahraničí. (Kolektiv autorů, 1997)

Další významnou kulturní akcí, každoročně se v jarních měsících opakující, je hudební festival Antonína Dvořáka, který má v Příbrami dlouholetou tradici již od roku 1969 a každým rokem ho navštíví mnoho hudebních příznivců. (www.divadlopribram.eu)

4.3.5. Cestovní ruch

Příbram a její okolí patří v České republice k poměrně hojně navštěvovaným městům a to především díky hornické minulosti, která je v současné době připomínána zvláště díky expozicím hornického muzea.

Hornické muzeum Příbram je největším hornickým muzeem v České republice. Bylo založeno v roce 1886 a nabízí ke zhlédnutí 61 stálých expozic umístěných v historických chráněných památkových objektech Ševčinského dolu, Vojtěšského dolu, Anenského dolu, Drkolnovského dolu, v hornické chalupě na Březových Horách a dále v pobočkách muzea památník Vojna Lešetice, Skanzenu Vysoký Chlumec, muzeu Špýchar Prostřední Lhota a Muzeu zlata Nový Knín. Ročně navštíví hornické muzeum Příbram na Březových Horách více než 100000 návštěvníků, což řadí toto muzeum k nejnavštěvovanějším muzeím v České republice. (www.muzeum-pribram.cz)

Dalším významným objektem, který láká do Příbrami turisty z celé republiky je významné mariánské poutní místo – barokní kostel s klášterem – Svatá Hora.

V Příbrami a okolí se nachází mnoho významných kulturních památek, jimiž jsou kostely, zámky a hrady, které jsou však bohužel z velké části ve velmi špatném až kritickém stavu. V současnosti se však vynakládají velké finanční prostředky na rekonstrukci a tím zvýšení zájmu turistů o tuto lokalitu.

5. HISTORICKÝ VÝVOJ ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

O vzniku města Příbrami a okolí existuje mnoho pověstí. Z mnohých zmíním v našem kraji podle mého názoru dvě nejznámější a nejrozšířenější, které existují v různých verzích:

Hory příbramské, hory bájně

Přihodilo se to dávno, převelice dávno. Nebyly ještě příbramské tisícimetrové šachty Anenská, Františkova, Ferdinandova či Jarošovka, jimiž přicházelo na svět stříbro, a stejně tak neoslavovali havíři v černých kytlich den svého patrona Prokopa. Místo královského horního města se tu rozbíhalo široké jezero, z něhož jen tu a tam vykukovaly zaoblené kopečky.

A právě tenkrát se prý vysoko v oblacích potkali anděl s čertem. Jeden bílý, druhý černý jako uhl, oba měli perutě, jenže čertisko si neslo plný pytel stříbra. Inu, tihle dva se měli rádi odjakživa jako kočka se psem, takže na andělovu otázku, s čím, že se pachtí, rohatý odsekl: „To bys rád věděl, zvědavče! Jen se starej o své a uhni raději z cesty!“

„Co tak zhurta?“ zeptal se smířlivě ten bělostný, nadýchaný. „Vždyť jsem ti chtěl jen pomoci.“

Ale jako by olej do ohně přiléval. „Takový chudinka by chtěl pomáhat,“ rozesmál se čert. „Sám se sotva vzduchem plouháš!“

„Jak myslíš,“ pokrčil andílek křídly. „Abys však věděl, že na tvoje naparování nedám, pojď závodit. Schválně, kdo bude dřív na zemi...“

Čert na to ani nehlesl a zamířil i s pytlem rovnou na nejbližší kopec, který vyčuhoval z hladiny. Jenže ouha! V okamžiku, kdy ztěžka dosedl, hora se pod ním rozvalila a on měl co dělat, aby mu stříbro nezmizelo pod vodou. To už si však vybíral další, pevnější místo, přičemž zdaleka netušil, že za sebou zanechává vrch napříště zvaný Třemošná. Ani druhý pokus nebyl úspěšnější. Kopec sice raracha unesl, zato byl tak příkrý, že se na něm nemohl udržet a marně hledal oporu. Znovu se tedy zvedl, nicméně podle otisku, který zde jeho kopyto zanechalo, se místu začalo říkat Čertova hora.

A poněvadž platí rčení do třetice všeho dobrého a zlého, právě nad třetím kopcem se rohatému pytel roztrhl a on zde všechno stříbro rozsypal. Zlostí celý bez sebe upaloval pryč, ani se neohlédl. Anděl, který to všechno pozoroval, seděl už dávno na svém kopečku a smál se, až se mu křídla natřásala.

Jisté je, že nešlo o jiný vršek než o Svatou horu, kde později vzniklo proslulé poutní místo. Čert však ani při své smůle nevyšel co do proslulosti naprázdno. Březové Hory, které pohltily jeho stříbro, začaly brzy dávat nejen práci stovkám kovkopů, ale také užitek celému kraji. (Hulpach, 2002)

O Horymírovi

Za Křesomyslova panování hleděli si lidé více hor nežli orání a stád. Přemnozí se vydali na hledání kovův hlubinách země – i při potocích vypírali z písku zlato, jehož všude dosti nalézali. Zvláště na polední země. Sám vévoda dbal nejvíce věštev své pramateře. Mnoho kovkopů poslal na Jílový a Březový vrch, jenž nad jiné vydával mnoho stříbra. Ze všech stran hrnuli se tam dobývat rud. Každý chtěl kvapně zbohatnouti. A doma nechali všeho. Úhorů nikdo nevzdělával, role hynula, ladem zůstávala a svízele i metelice bujely tam, kde jindy husté obilí zráló a zvučelo křepelčím hlasem.

Marně si stěžoval zeman neumětelský Horymír u Křesomysla na horníky, že odvádějí od zemědělství muže do dolů. Ba, snesl se na něho hněv horníků, že na ně žaloval a pomstili se mu. Jeho dvorec vypálili, když předtím veškerou úrodu odvezli.

Čin horníků nesměl zůstat nepotrestán. Horymír svolal své věrné a ve velkém houfu táhli k Březovým Horám, aby havířům ukázali, že i oni mají právo se hájit. Za noci s přiblížili k dolům, a než se překvapení horníci mohli připravit k obraně, již hořely chaty a doly byly zavaleny.

Aby horníky oklamal, rozjel se ještě téže noci Horymír na svém Šemíku ku Praze a dříve, než se jitro rozklenulo nad Vyšehradem, již byl mezi kmety a vladyky, jako kdyby vůbec mimo Prahu nebyl. Ale potom se přihnali havíři a zle si na Horymíra stěžovali. Marně dokazoval, že v tak krátké době nemohl být na Březových Horách a účastnit se plenění. Byl jat a uvězněn.

Soud nad ním vynesený zněl na smrt. Horymír dříve však, nežli mělo dojít k popravě, si vyprosil u Křesomysla poslední přání, aby se směl projeti na svém věrném Šemíkovi. Křesomysl dovolil. Ale nakázal uzavřít všechny brány, neboť nevěřil Horymírovi, že by jen tak pro nic si podobné přání vyžádal.

Potom se Horymír rozjel prudce po nádvoří Vyšehradu a pošeptal cosi svému koni. Ten několika skoky podruhé objel nádvoří a při třetím objíždění se náhle vzepjal a velkým obloukem se přenesl přes vyšehradské hradby a skočil i se svým jezdcem do Vltavy. Zděšeně pohlíželi všichni za Horymírem. Jistě mysleli, že se zabil, ale již jej viděli, jak na svém Šemíku směřuje k Radotínu. Tu se již všichni obdivovali jeho statečností a prosili knížete, aby mu odpustil. Stalo se. Svého věrného druha, Šemíka, Horymír ztratil, ale radost naplnila jeho srdce, když vidě, že mnozí z horníků se navrátili k polím a věnovali se zase zemědělství. Nebyla tedy jeho oběť marná. Zase mohl projíždět krajem a těšit se pohledem na zástupy těch, kteří v zlatých klasech nastupovali cestu nejkrásnější, cestu sklizně. (Jirásek, 1951)

Nejstarší nálezy

Když se však od pověstí vrátíme zpět k doloženým faktům, dočteme se o archeologických nálezech týkajících se nejstaršího osídleného území Příbramska, které pocházejí již ze starší a střední doby kamenné - paeolitu a mezolitu (250 000 let před n. l. - 6. tisíciletí před n. l.). Jedná se o nálezy štípané kamenné industrie. Pobyty pravěkých lidí v mladší a pozdní době kamenné dokládají pouze ojedinělé nálezy broušených kamenných nástrojů a zlomky keramiky. (Velfl, 1998)

Osídlení Příbramska existovalo také ve starší a střední době bronzové, obyvatelé však v této době územím Příbramska pravděpodobně jen procházeli a nebudovali zde trvalejší sídla. Hustě zalesněný terén a klimatické podmínky na území Příbramska příliš nelákali ke kolonizaci - pravěcí předci směřovali především podél říčních toků, proto na Příbramsku představovala jejich hlavní cíl řeka Litavka a další říčky. (Velfl, 1998)

Knovízská kultura

V mladší době bronzové, na přelomu 2. a 1. tisíciletí před n. l., došlo k výrazné změně a Příbramsko se začalo poměrně hustě osídlovat lidem knovízské kultury, o čemž vypovídají popelnicová pohřebiště a pozůstatky četných osad. Nalezená sídliště a pohřebiště z mladší a pozdní doby bronzové se vyskytují v kruhu, který obklopuje Příbram ve vzdálenosti do 5 km. Některá místa leží dokonce ještě blíže současnému centru Příbrami. Na základě doposud probádaných sídlišť především v lesním revíru Placy, necelých 5 km východně od města, se předpokládá relativně husté osídlení území Příbramska lidem knovízské kultury. Kromě objevených osad se podařilo nalézt poblíž hájovny Placy, v lese zvaném Černé bláto, i žárové pohřebiště s ostatky uloženými v mohylách. Archeologické průzkumy odhalily knovízské sídliště také v katastru Konětop a další v okolí Milína a ve východní části vsi Občov. Další archeologický materiál, tentokrát bronzová sekyrka, se našla v osadě Lazec. Pozůstatky po sídlišti z doby bronzové byly nalezeny přímo v Příbrami, nedaleko železniční trati. Osídlení Příbramska lidem s knovízskou kulturou je vysvětlován jako reakce na problém přelidnění středních Čech. Určitou roli však již v této době sehrála snaha po využívání místních nalezišť zlata, mědi, olova a jiných kovů. (Velfl, 1998)

Doba halštatská

Další vlna osadníků pronikla na území Příbramska v 6. až 5. století před n. l. - v době halštatské. Důkazem jsou naleziště pravěkých stavení u Bohutína, v Jerusalémě, poblíž vrchu Jalovčiny u Trhových Dušníků a v prostoru osady Bytíz. Osídlení Čech v mladší době železné 4. až 1. století před n. l., je pevně spjato s Kelty, kteří se v průběhu své kolonizace Evropy a malé Asie setkali s vyspělými oblastmi tehdejšího civilizovaného světa a dostali se tak i do zpráv antických autorů. Působení Keltů na Příbramsku je dáváno do souvislosti nejen s jejich pověstí schopných zemědělců a pastevců, ale také s pověstí výborných prospektorů kovů, hutníků, kovářích a uměleckých řemeslníků. Dokladem působení Keltů na území Příbramska jsou dva Laténské bronzové náramky nalezené na Milínsku a nedaleko Drsníku a také bronzový řetízek, náramek, spona a další předměty z Brodu u Příbrami. Dostí reálná se v dnešní době zdá být teorie rýžování stříbra v jeho ryzí podobě podél říčky Litavky od Březových Hor dále k Bohutínu. Z keltské doby pocházejí unikátní pozůstatky čtyřúhelníkových keltských svatých z oblasti mezi Třebsem a Kamennou. (Velfl, 1998)

Z doby římské a stěhování národů (1. až 5. století) nejsou na území Příbramska k dispozici zásadnější archeologické nálezy. (Velfl, 1998)

Slované

Slované začali kraj Příbramska kolonizovat během starší doby hradištní v 7. až 9. století. K prvním slovanským památkám na území řešeném v této práci se řadí pozůstatky obydlí a mohylových pohřebišť s kostrovými hroby. Osídlení Příbramska v 9. až 10. století bylo doloženo objevem množství keramiky, železných a dokonce i stříbrných předmětů. Někteří badatelé kladou Slované osídlení území města Příbram až do období 10. - 11. století, což dokládají objevenými vykopávkami ve východním rohu současného náměstí T. G. Masaryka, kde se při zemních pracích údajně našlo množství střepů s užitkových nádob a také zbytky železářské tavící pece. Tyto předměty se však ztratily, takže není možné podrobit předměty vědecké identifikační analýze a slova badatelů potvrdit. (Velfl, 1998)

První písemné zprávy

Písemné zprávy o městě Příbram začínají až na počátku 13. století, kdy statek patřil novému premonstráckému klášteru v Teplé, od něhož jej 20. června 1216 koupil pražský

biskup Ondřej II. Během 13. století pak vzniklo městečko s kostelem sv. Jakuba a s právem trhovým. (Kolektiv autorů, 1966)

Tato osada však byla v roce 1289 vypálena protivníky krále Václava II. Ale protože již tenkrát Příbram představovala centrum většího panství nechal ji další biskup Tobiáš obnovit. Ve 14. století se osada dále úspěšně rozrůstala. V době panování Karla IV. dal arcibiskup Arnošt z Pardubic postavit na místě prvotní dřevěné tvrze kamenný hrádek, jádro dnešního Zámečku. (Doležal, Velfl, 1994)

Důležité výsady přiznal Příbrami arcibiskup Zbyněk Zajíc z Hasenburka listinou z 2. října 1406, již byla poprvé písemně stvrzena práva a povinnosti města, zejména svoboda držení, prodeje a odkazu nemovitostí, právo týdenního trhu v úterý a městské právo Starého města pražského, které bylo také odvolacím místem, od něhož pak bylo možno odvolat se ještě k arcibiskupskému podkomoří. (Kolektiv autorů, 1966)

Probíhající rekonstrukce hlavního příbramského náměstí potvrdila domněnku, že kostel sv. Jakuba Většího byl ve 14 – 15. století opevněn vysokou ohradní zdí, ke které byly přistavěny kamenné měšťanské domy s hlubokými sklepy. V okolí kostela byl rovněž hřbitov.

Od počátku husitského hnutí stáli Příbramští na straně podobojí. Husitská revoluce učinila konec panství pražských arcibiskupů, na jejímž počátku Konrád z Vechty zastavil Příbram zápisným držitelům, ale po jeho smrti v roce 1431 zůstal arcibiskupský stolec nadlouho neobsazen a tak se stalo panství majetkem královským. Ani král však město nespravoval přímo, ale téměř neustále ho zastavoval, takže se během následujících 150 let nad Příbrami vystřídala řada držitelů. Častá změna pána však zcela neprospívala hospodářskému rozvoji - především rozvoji důlní činnosti. (Kolektiv autorů, 1966)

První větší rozkvět dolování začal na Příbramsku v době přímé správy města králem v letech 1510 – 1513, kdy začali přicházet na území Příbrami němečtí horníci z Krušných hor. Roku 1525 zavedl tehdejší držitel města Jindřich Pešík jáchymovské horní právo, jehož platnost potvrdil následujícího roku Jan z Vitence, který současně poskytl příbramským horníkům místo na Březové hoře u Příbrami k založení svobodné hornické osady. (Kolektiv autorů, 1966) Brzy na to – v roce 1526 – skutečně vznikla na Březovém vrchu osada, která měla v 50. letech 16. století již asi 20 domků. (Kolektiv autorů, 1966)

Důlní činnost byla neobyčejně úspěšná – rychle byly zakládány nové doly, až jejich počet překročil čtyřicet. I přes velký příliv cizinců si město Příbram zachovalo český ráz.

(Kolektiv autorů, 1966)

Dne 20. listopadu 1579 vydal císař Rudolf II. majestát, jímž byla Příbram povýšena na královské svobodné horní město, jímž se městu dostalo mnoha práv, která měla zvýšit hospodářské možnosti obyvatel města tak, aby byli více schopni investovat do dolování. Obyvatelé města i horníci byli zbaveni roboty, město získalo právo provozovat myslivost, lovit ryby, pořádat dva týdenní trhy a dva výroční trhy. Příbramští také směli na trzích svobodně nakupovat a zboží bez cel a mýt vozit do města. Nový majestát oživil hospodářský vývoj města, takže v roce 1584 město koupilo za 900 kop grošů českých osm okolních obcí (Bohutín, Kozičín, Brod, Zdaboř, Oseč, Orlov, Žežice, Lazec). Příbram se tak stala vrchností v koupených vesnicích. (Doležal, Velfl, 1994)

Roku 1618 však zasáhla negativně do vývoje města Třicetiletá válka, která postavila obyvatele do velkého strádání. I přesto, že město Příbram stálo na straně českých protestantských stavů a účastnilo se odvodům k jejich armádě, bylo roku 1620 českým vojskem vydrancováno. Město bylo odsouzeno ke ztrátě všech statků, avšak roku 1622 mu bylo odpuštěno a proto, že se mezi prvními přihlásilo ke katolictví, potvrdil městu císař roku 1628 všechny svobody. Potvrzení všech svobod a privilegií platilo ovšem jen pro katolíky, osobám jiného vyznání byl pobyt ve městě zakázán.

Příbram však byla i nadále malým a chudým městem řemeslníků a rolníků a jen pomalu se vzpamatovávala ze strádání za třicetileté války a také z úbytku obyvatel způsobených morovou nákazou a černými neštovicemi v letech 1682-1714. (Kolektiv autorů, 1966)

Pozitivní období pro Příbram a okolí nastalo v roce 1732, kdy byla na Svaté Hoře korunována soška Panny Marie svatohorské, a do Příbrami se díky této události začali sjíždět poutníci z dalekého okolí, což mělo pro Příbram příznivý ekonomický vliv. Rozvoj Příbrami však opět přerušily války o tzv. rakouské dědictví. Po skončení válek se Příbram ocitla opět v dluhích a přišla ještě další veliká rána v podobě morové epidemie, které podlehla velká část obyvatelstva.

K obrovským změnám došlo na konci 18. století zásluhou horního Jana Antonína Alise. Alisovy reformy - založení nových jam, dobývání hlubších partií a následné lepší využití energetických zdrojů - přinesly vytoužené výsledky. Postupně byly zakládány doly Vojtěch a Anna, dále pak v 19. století jáma Císaře Františka, dnes Ševčínský důl, důl Ferdinand, Marie Prokop a další S příznivými změnami v hornictví úzce souvisel rozvoj hutnictví. Od roku 1805, kdy poskytoval báňský pracovní závod 291 pracovních míst, stoupl

počet pracovníků v roce 1856 na 3343. Město i nadále kvetlo a rozrůstalo se. Mimořádnou událostí pro město a celé okolí byl rok 1849, kdy bylo v Příbrami založeno montánní učiliště, kterému roku 1865 udělil František Josef I. titul báňská akademie, která v roce 1894 získala statut vysoké školy. Tato vysoká škola sídlila v Příbrami až do roku 1946, s výjimkou nacistické okupace, kdy byly české vysoké školy uzavřeny. Vedle hornictví a hutnictví patřilo k hlavním zdrojům obživy na Příbramsku řemeslná výroba. (Doležal, Velfl, 1994)

31. 5. 1892 však zasáhla Příbram a okolí jednoznačně největších tragédií v dějinách města – Březohorská důlní katastrofa. Rozsah tragédie je nejvíce patrný na počtu obětí, kdy při neštěstí zahynulo 319 horníků, po kterých zůstalo 961 sirotků! Na Dolu Marie v hloubce 955 m vypukl požár, který brzy zachvátil celou výdřevu dolu. Jak se později ukázalo, požár vznikl z nedbalosti. Zplodiny způsobené požárem se nezadržitelně šířily do okolních dolů a způsobily nebyvalý rozsah tragédie, která vyvolala v lidech velikou míru solidarity, kdy se pořádali sbírky na pomoc rodinám zasažených tímto obrovským neštěstím. (Kolektiv autorů, 1997)

1. světová válka

Válečné útrapy 1. světové války na město těžce dolehly. Z veřejných budov a budov škol byly provizorní vojenské lazarety, obyvatelé trpěli nedostatkem zboží. Na bojištích války zemřelo 250 obyvatel Příbrami a 135 obyvatel Březových Hor. Vznik Československé republiky obyvatelé města nadšeně přivítali. Dalšímu rozvoji města však nepřál pokles těžby v místních dolech, průmysl zůstal omezen na několik malých továren. Příbram byla v období první republiky malým městem se sotva deseti tisíci obyvateli. Vynikala však velkým počtem škol i počtem nejrůznějších spolků (v roce 1936 bylo jen v samotné Příbrami 176 spolků). (Kolektiv autorů, 1966)

2. světová válka

15. března 1939 bylo město obsazeno německým vojskem, o osm měsíců později byla 18. listopadu 1939 zavřena i vysoká škola báňská. 5. června 1941 bylo za schvalování atentátu na Reinharda Heidricha popraveno 8 příbramských občanů a 31. srpna 1941 bylo židovské obyvatelstvo odvezeno do koncentračního tábora v Terezíně. To je jen malý výčet dat 2. světové války, která neblaze ovlivnila život v malém městečku. Odbojovou činností proti nacistickým okupantům prováděly odbojové skupiny „Obrana národa“, „Oliver“ a skupina

„učitelsko-hornická“. Představitelé těchto skupin však byli brzy gestapem vypátráni a pozatýkáni, čímž byla ochromena celá další odbojová činnost. Na jaře roku 1945 američtí hloubkoví letci zahájily útoky na nádraží a lokomotivy. V blízkosti Příbrami, v brdských lesích, aktivně proti nacistům bojovali čeští a sovětští partyzáni. 5. května 1945 vypuklo povstání proti německým okupantům a revoluční národní výbor vyjednal okamžitý odchod německé posádky z města. Městem v následujících dnech prošly skupiny ustupujících Němců, Vlasovců, přijela i americká hlídka a 11. května 1945 po poledni dorazila do města sovětská armáda. I když byla Příbram ušetřena bombardování, ztratila mnoho svých občanů na popravistiších a v celách koncentračních táborů. (Kolektiv autorů, 1966)

Období let 1945 – 1989

V roce 1946 byla vysoká škola báňská – přes protesty obyvatel i vedení města – přeložena do Ostravy. Komunistický převrat v roce 1948 zasáhl negativně do vývoje města, řada podniků byla znárodněna, byly uzavřeny hostince, zrušeny výroční trhy, všechny kulturní spolky byly sloučeny (zrušeny), tělovýchovné kluby byly včleněny do reorganizovaného Sokola. Z místních živností a stavebních podniků byli vytvořeny Komunální služby města Příbramě. V jarních a letních měsících roku 1948 navštívilo svatohorské oslavy 280.000 poutníků, ale procesí ustala, když byla zastavena činnost redemptoristů. Roku 1946 byly založeny Jáchymovské doly (později Uranové doly), které neobyčejným tempem rozšiřovaly těžbu uranové rudy. V krátké době vzniklo několik desítek šachet, veliká úpravna a další stavební závody. Možnost mimořádně vysokých výdělků přilákala do města velké množství přechodných pracovníků. Rozvoj města si vyžádal rozsáhlou výstavbu - vznikla celá nová městská čtvrť s mnoha obchody, zdravotním střediskem a několika školami, s Příbramí se spojily okolní obce Březové Hory (1956), Zdaboř (1960) a osada Nová Hospoda (1960). Byla postavena nová budova nemocnice, sportovní stadion, koupaliště a v lednu roku 1958 spojila odlehlé části města místní autobusová doprava. (Kolektiv autorů, 1966)

V letech 1948 – 1954 zřizoval totalitní komunistický režim tzv. tábory nucených prací, v kterých byly uvězněny „politicky podezřelé a nepohodlné osoby“. Mnozí z těchto lidí byli uvězněni v blízkém areálu tábora Vojna u Lešetic. (Velfl, 2003)

V srpnu roku 1978 – při příležitosti 10. výročí okupace Československa sovětskými vojsky – byla v Příbrami na protest proti okupantům a komunistickému režimu poškozena

výbuchem socha prvního komunistického prezidenta Klementa Gotwalda. Jednalo se o největší protikomunistickou akci v této době v celé východní Evropě. V roce 1978 byla ukončena těžba olovo-stříbrných rud na Březových Horách.

Období po roce 1989- současnost

Změny po listopadu 1989 výrazně ovlivnily život obyvatel Příbrami a okolí. Došlo k zásadní restrukturalizaci průmyslu – byla ukončena těžba uranových rud a s tím spojených výrobních činností. S touto nejvýznamnější změnou se Příbramsko poměrně dobře vyrovnalo, vzniklo několik nových výrobních závodů. Mnoho lidí dojíždí za prací do Prahy, kam je z Příbrami výborné dopravní spojení. Přesto zůstává nezaměstnanost na Příbramsku nad celostátním průměrem. Perspektiva dalšího rozvoje města je spojena s rozvojem cestovního ruchu a rekreační turistiky. Velkým lákadlem pro turisty nadále zůstává poutní místo Svatá Hora a Hornické muzeum Příbram, kde se každoročně zvyšuje návštěvnost. Plánované ukončení režimu Vojenského újezdu Brdy v roce 2015 vytvoří z Příbrami přirozený výchozí bod pro budoucí návštěvníky Brd, což také pravděpodobně zvýší turistickou návštěvnost.

O původu jména Příbram

Jméno Příbram je staré západoslovanské osobní jméno bez jakéhokoliv vedlejšího významu. Vyskytuje se jen v Čechách a na Moravě a jeho původ se nedá téměř vůbec vystopovat. V nezměněném stavu se používalo k pojmenování osob až do 15. století, kdy užívání zaniklo. O někdejší oblibě svědčí čtyři stará místa: Příbram – královské horní město ve Středočeském kraji, Uhelná Příbram u Čáslavě, ves Příbram v Litoměřickém okrese a ves Příbram u Brna. V písemných dokladech se osobní jméno Příbram vyskytuje v nejstarším nekrologu hornorakouského kláštera svatofloriánského z roku 1115, první výskyt tohoto jména datujeme tedy nejpozději k tomuto roku. Podruhé přichází toto jméno, však již jako jméno místní, dne 20. června 1216 v listině pražského biskupa Ondřeje, kde se píše, že jeho předchůdce představený z kláštera v Teplé u Mariánských Lázní, koupil „statek řečený Příbram“. Příbram, jako dosud existující a obecně užívané osobní jméno, se vyskytuje ve století čtrnáctém a patnáctém, po kterém však mizí a zaniká. (Kolektiv autorů, 1966)

6. VLASTIVĚDNÉ ZAJÍMAVOSTI A VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI

6.1. Kostely

Kostel sv. Prokopa

Nejstarším církevním objektem na Březových Horách byla původně dřevěná Prokopská zvonice. Její umístění na samotném vrcholu Březové hory bylo podmíněno tím, že v jejím okolí byli nejstarší domky březohorských havířů i nejstarší březohorské šachty. Tato kaple či zvonice stála již v 16. století a pravděpodobně sloužila ke svolávání horníky na šichtu. Velmi cennou památkou z této doby je původní zvon, který se zachoval a je dnes uložen v Hornickém muzeu v areálu Ševčínského Dolu. Podnět k přestavbě dřevěné zvonice na kamennou kapli dal horní mistr Jiří Tomáš Pusch, který byl v té době příbramským primátorem. Roku 1732 byla kaple dostavěna v barokním stylu a zvon z bývalé zvonice byl zavěšen. Kostelík byl svěcen roku 1733 v den sv. Prokopa příbramským děkanem Karlem Augustinem Grossem z Lagenfeldu. V důsledku přibývání obyvatel – havíři přicházeli za prací - byla postupem let kaple malá a začalo se s rekonstrukcí, která měla vést k podstatnému zvětšení. Roku 1836 se tedy započalo s přestavbou kostelíka, z důvodu nedostatku finančních prostředků však byly položeny pouze základy. Kaple byla r. 1879 z větší části zbořena a vystavěna stavba dnešního prokopského kostelíka. (Kolektiv autorů, 1997)

Kostel sv. Jakuba Většího

Původně gotický kostel sv. Jakuba Většího představuje pravděpodobně nejstarší architektonickou památku ve městě. Vznik ve 13. století nám přibližuje listina datovaná k 6. červnu 1298. (www.pribram-city.cz)

V 18. století došlo k zásadním barokním úpravám. Hlavní oltář z roku 1750 byl zhotoven z mramoru a je prací Josefa Lauermanna. Pochází z kláštera v Mariánské Týnici, po jehož zrušení v roce 1785 byl oltář umístěn do kostela sv. Jakuba Většího v Příbrami. S ohledem na svoji výšku byl zapuštěn základem asi 4 m níže do původní gotické krypty. Z Týnice pocházejí také torza tepaných mříží a balustry, dva další oltáře se sochami cisterských světců a kazatelna. K nejcennějším památkám se řadí dvě krásné zlacené polychromované dřevořezby od významného sochaře pozdního baroka Ignáce Františka Platzera, které představují rodiče Panny Marie. Další velice významnou památkou je původní

příbramská cínová křtitelnice z roku 1511. Hřbitov, který se nacházel okolo kostela byl roku 1784 zrušen a začalo se pohřbívat na okraji Příbrami na tzv. Panské louce. Současná podoba kostela pochází z roku 1869. Poslední úpravy proběhly v 90. letech 20. století. (Velfl, 2008)

Kostel sv. Vojtěcha

Kostel sv. Vojtěcha je nejkrásnější stavbou a dominantou na březohorském náměstí Jana Antonína Alise. Záměr vybudovat na Březových Horách vedle původní skromné kaple sv. Prokopa (o které se zmiňují výše) nový kostel se zrodila již ve 30. letech 19. století, kdy horníci přispívali ze svých výplat na zvláštní fond v rámci Bratrské pokladny s cílem shromáždit finanční prostředky potřebné k provedení stavby. Ředitelství dolů a březohorská obec následně poskytla pozemky pro stavbu. Roku 1886 došlo na náměstí Jana Antonína Alise k zahájení výkopu základů. Brzy se však narazilo na stařiny hornické Kovářské šachty, a proto se musela práce na stavbě kostela ukončit a posunout dál na náměstí směrem severovýchodním. Chrám byl vybudován roku 1889 v novorenesančním slohu podle plánů pražského architekta Bedřicha Munzbergra. (Velfl, 2008)

Podle nejvýnosnějšího dolu té doby, Dolu Vojtěšského byl zasvěcen kostel sv. Vojtěchu 21. 9. 1890. Kostel má stejnolodí pilířové, obdélníkový presbytář s apsidou a sdruženými ořímsovanými okny a hranolovitou věž. Malba na okně je pseudorenesanční a představuje Pannu Marii Bolestnou. V průčelí je polychromovaný reliéf od Čapka – Ježíšek drží v rukou březovou větvičku, symbol stříbrných dolů Březových Hor, vytepanou z čistého březohorského stříbra klenotníkem Mauderem z Prahy (Kolektiv autorů, 1997)

Sbor mistra Jakoubka ze Stříbra

Nejnovější církevní stavba na Březových Horách je chrám Československé církve husitské na paměť Mistra Jakoubka ze Stříbra. Položení základních kamenů se konalo dne 24. 5. 1936. Na vybudování sboru se podařilo získat finanční prostředky od místních obyvatel - příznivců církve, zvláště pak místních horníků. Tento chrám Československé církve husitské byl postaven během pouhých šesti měsíců v roce 1936. Nachází se v Prokopské ulici na Březových horách, kde byl slavnostně zpřístupněn 25. 10. 1936 za účasti mnoha významných osobností. Objektu vévodí 30 metrů vysoká věž zakončená dvouramenným křížem. (Velfl, 2008)

Na štíhlé věži byli původně tři zvony – Hus, Masaryk, Farský. Tyto zvony poprvé zazněly na paměť padlých v 1. světové válce dne 26. 7. 1936. Dva zvony byly bohužel dne 19. 3. 1942 zabaveny německými okupanty k válečným účelům. Sborová výzdoba je jednoduchá a vkusná. V předchrámí je po obou stranách kolumbárium (místo pro urny) jehož schránky kryje 82 mramorových desek. 30 metrů vysoká věž slouží návštěvníkům také jako rozhledna, ze které je překrásný výhled na brdské lesy i na celé Příbramsko. Rozhledna byla otevřena 27. 9. 1936. Je předpoklad, že se vzrůstem turistického ruchu také tato březohorská rozhledna získá více návštěvníků, zatím je bohužel pravděpodobně vinou malé propagace ve stínu hornického muzea a tím na okraji turistického zájmu. (Kolektiv autorů, 1997)

Kostel sv. Máří Magdalény

Novogotický kostel byl vystaven na návrší 567 m n. m. nad jižním okrajem vsi Bohutín asi 3 km od města Příbrami. Tento kostel byl vybudován v roce 1887 podle návrhu architekta L. Láblera a nahradil tak starší gotický, barokně přestavěný kostel, který stál v jeho těsné blízkosti na místě současného bohutínského hřbitova. Tento starší gotický kostel byl po stavbě nového novogotického kostela zcela zbořen. V letech 1950 došlo k velkému požáru, kdy byl kostel zničen a následně pak rekonstruován do původní pseudogotické podoby. Současné vybavení kostela pochází ze zrušeného kláštera Libějovice u Českých Budějovic. (www.mistopis.eu)

Kostel sv. Jana Křtitele a Panny Marie Karmelské

Poutní kostel na Makové Hoře je dodnes velmi navštěvovaným duchovním centrem, Tento kostel byl vystavěn v letech 1719-1722 italským architektem Canevallem na zakázku Jana Felixe Chanovského-Kaselovského z Dlouhé Vsi. Stavba má poměrně složitý půdorys, jehož základem jsou dvě příčné elipsy. Průčelí dotvářejí dvě nakoso položené hranolové věže, na opačné straně podtrhují celkovou členitost a dynamičnost budovy přístavby sakristie, presbytáře a oratoře. (www.hrady.cz)

Kostel byl vysvěcen pražským biskupem J. R. Šporkem dne 5. října 1723. Také na přání zakladatele byl v sousedství kostela zřízen malý klášter, do něhož byli uvedeni dva karmelitáni. Právě karmelitáni s sebou přinesli milostnou sošku Panny Marie Karmelské (Škapulířové), díky níž se kostel na Makové Hoře stal cílem četných poutníků. Později bylo

při kostele zřízeno i škapulířové bratrstvo Panny Marie Karmelské. Další z plánů zakladatele J. F. Chanovského-Kaselovského, postavit kolem kostela věnec ambitů, však skončil pouze u slov, protože J. F. Chanovský – Kaselovský zemřel. Jeho smrt znamenala konec zdejšího kláštera, neboť nezanechal poslední vůli. Dalších 30 let byl kostel bez duchovního správce. Teprve roku 1760 se tehdejší majitel panství Z. J. Křepický rozhodl obnovit zdejší duchovní správu. Reformy císaře Josefa II. sice znamenaly konec škapulířového bratrstva, příliv poutníků však stále sílil až do přelomu 19. a 20. století, kdy se zde v den hlavní pouti, v neděli po svátku Panny Marie Karmelské 16. července scházelo údajně až 10 000 poutníků. Další poutě se tu konaly i v neděli po svátku Narození sv. Jana Křtitele (24. června) a od roku 1883 se druhou neděli po sv. Duchu slavila též slavná památka korunování Panny Marie Makovské. Dnes je tato památka nad obcí Smolotely významným poutním místem navštěvovaným turisty z celé republiky a jednou z nejkrásnějších staveb vrcholného baroka. (www.hrady.cz)

Kostel sv. Petra

21 metrů vysoká mohutná věž historického kostela, střílnovitá okna a masivní zdivo hlavní věže o síle 1,75 metrů potvrzují domněnku, že stavba měla obranný účel, neboť se nalézá nedaleko Zlaté stezky, která měla odjakživa strategický, obchodní, dopravní, ale i vojenský význam.

První zmínka o slivické osadě pochází z roku 1362, V roce povýšení Příbrami na královské horní město majestátem císaře Rudou II. z 20. listopadu 1579 se v listině osada uvádí jako "Soli" Z důležité listiny, objevené profesorem Janem Janšou z Příbrami, je jasné, že zakladatelem kostela sv. Petra je první arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic.

Dne 23. července 1639 byl slivický kostel dobyt a vyloupen Švédy, kteří tam pronikli od Strakonice pod vedením českého exulanta Radslava Měsíčka z Výškova a Slatiny. V roce 1696 byl kostel za přispění pánů z Říčan obnoven a na dva z oltářů umístěn jejich erb.

Roku 1917 se rozezněly naposledy společně tři slivické zvony, protože dva z nich, zvon sv. Petra a zvon sv. Pavla byly sundány a bylo jich použito pro válečné účely.

Při posledním bojovém střetnutí mezi sovětskou a německou armádou v noční přestřelce dopadl jeden granát i do presbytáře slivického chrámu - zasaženo bylo kamenné zdivo severní stěny kostela. Po válce roku 1947 byla v opraveném zdivu stěny chrámu osazena symbolická pamětní střela na připomínku válečných událostí z konce 2. světové války. Dodatečně byl do střely vložen pamětní spis. Věž slivického kostela bývala využívána i

jako vojenská pozorovatelná. Z 11. na 12. května 1945 se Slivice stala v dějinách válečných událostí pojmem spojovaným s posledními výstřely druhé světové války na území Evropy.

Velikou vzácností chrámu je gotická opuková polychromovaná socha sv. Petra, dílo neznámého umělce. Je to vzácná práce z druhé poloviny 15. století. Socha je 91, 5 cm vysoká a znázorňuje staršího muže s plnovousem, který drží v pravé ruce zavřenou knihu, v druhé dva velké klíče - symbol sv. Petra. Její originál je v současnosti v Národní galerii v Praze a v slivickém kostele je pouze kopie. (www.farnost.slivice.cz)

6.2. Svatá Hora

Jistě nejvýznamnější památkou Příbrami je národní kulturní památka Svatá Hora (Obr. 7). Toto známé mariánské poutní místo, klenot barokní architektury, vzhlíží na Příbram z výšky bezmála 590 metrů. Počátky kultu milostné sošky Panny Marie Svatohorské, která je chloubou svatohorského chrámu, se podle pověstí vážou s dobou působení majitele zdejšího panství acibiskupa Arnošta z Pardubic v polovině 14. století. Ten měl, podle známé pověsti, sošku Panny Marie sám vyřezat z hruškového dřeva. V písemných pramenech je Svatá Hora pravděpodobně poprvé zmíněna roku 1406. S jistotou můžeme však jednotlivé etapy dějin Svaté Hory sledovat až od 16. století. Důležitým letopočtem pro Svatou Horu byl rok 1632, kdy přišel na Svatou Horu slepec Jan Procházka se svým osmiletým vnukem, s cílem ucítit Pannu Marii. Tehdy mu byla svatohorská poustevna příbramskou obcí svěřena do péče i s povinností pečovat o kapli. Po třech dnech pobytu se Janu Procházkovi vrátil zrak. Jeho uzdravení bylo na základě svědeckých výpovědí a lékařských zpráv, uznáno za zázrak. Tato zpráva o svatohorském zázraku se postupně roznesla po celé zemi a Svatá Hora získala zanedlouho mnoho příznivců a podporovatelů. V této těžké době, kdy v zemi zuřila třicetiletá válka, zázrak nabízel lidem naději... Rozhodující význam měl v historii Svaté Hory rok 1647, kdy do té doby poměrně skromnou kapli získali jezuité a podle plánů Carla Luraga a P. Benjamina Schleyera ji začali od roku 1660 velkoryse přebudovávat na honosný chrám. (Velfl, 2008)

Postupně se ze Svaté Hory zrodilo jedno z nejslavnějších českých poutních míst a významné centrum mariánského kultu v Evropě, které v průběhu dějin navštívili i nejvyšší představitelé státu: rakouský císař Ferdinand II. Habsburský se synem Ferdinandem III., císař Leopold I. Habsburský, císař František I. Habsburský a roku 1920 československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Tuto mimořádně cennou stavbu českého baroka 17. století vyzdobila svými díly řada umělců - sochař Matěj Hueber, Jane Brokoff, Jan Jiří Bendl a nechyběli ani malíři Petr Brand, Karel Škréta a další. U severovýchodního nároží stojí patrová rezidence a na té samé straně je také vchod do svatohorských schodů, dlouhých přibližně 450 m, které spojují chrám s centrem Příbrami. Schodiště, které bylo původně zcela odkryté je prvně zmíněné roku 1685, bylo později zastřešeno a na jeho konečné architektonické podobě z let 1727 - 1728 se podílel slavný Kilián Ignác Dienzenhofer. Dne 22. června roku 1732 se

konala první korunovace milostné sošky P. Marie a z této události povstala slavnost, které se každoročně účastní mnoho věřících i ostatních návštěvníků, jak z domova, tak i ze zahraničí. Po zrušení jezuitského řádu v roce 1773 byla Svatá Hora předána pod správu proboštů. V roce 1861 se ujali péče o toto místo redemptoristé, kteří zde působili do roku 1950, kdy byli spolu s ostatními řeholníky vyhnáni komunistickým režimem z klášterů a dále perzekvováni a teprve po čtyřiceti letech se po listopadu 1989 s obnovením demokracie mohli roku 1990 na Svatou Horu a do ostatních klášterů vrátit. K areálu Svaté Hory patří také několik památek stojících v bezprostřední blízkosti poutního místa – kamenný sloup se zlacenou sochou Panny Marie Svatohorské, tři alegorické sochy z let 1934 – 1935 s názvem Láska, Víra, Spravedlnost, sousoší Kalvárie zpodobňující ukřižovaného Krista, Pannu Marii, sv. Máří Magdalénu a sv. Jana Evangelistu. A jistě nesmíme opomenout zmínit přírodní památku, 25 metrů vysoký Svatohorský dub. Obvod jeho kmene činí 516 cm a podle pověstí vzklíčil tento strom již v době panování císaře Karla IV. Poslední památkou v okolí Svaté Hory je Křížová cesta, jejíž součástí je i novodobý dřevěný kříž vysoký 738 metrů, s rameny širokými 123 centimetrů, osazený zlacenou korunou. (Velfl, 2008)

V roce 1978 poškodil Svatou Horu ničivý požár. Z tohoto ničivého požáru se Svatá Hora vzpamatovávala mnoho let. Roku 1995 byla Svatá Hora prohlášena národní kulturní památkou a o deset let později se zde při příležitosti oslav 100. výročí povýšení na baziliku konala národní pouť za účasti mnoha významných osobností z domova a z ciziny. Hlavní bohoslužbu celebroidl Miloslav kardinál Vlk. (Velfl, 2008)

Obr. 7: Svatá Hora – letecký snímek

Zdroj: www.google.com

6.3. Zámky

Na území řešeném touto diplomovou prací se nachází mnoho v minulosti významných zámků a hradů, které byly původně postaveny většinou, jako tvrze. Tyto stavby jsou v současné době většinou ve špatném až kritickém stavu. Myslím si však, že je dobré pro orientaci ve svém kraji znát tyto stavby a vědět alespoň základní informace o jejich původu. Pro tuto kapitolu jsem se rozhodla poté, co jsem se od dětí ve škole dozvěděla, že v našem okolí se nenachází ani jediný zámek. Dalším důležitým faktem pro napsání této kapitoly byla skutečnost, že se v posledních letech vynakládají z památkové péče opravdu významné finanční prostředky, které jsou poskytovány soukromníkům na rekonstrukci těchto objektů.

Zámek Zalužany je rokokově upravený renesanční zámek, kde původní zmínky sahají až do počátku 13. století. V této době stál na tomto místě klášter Benediktýnů. V letech 1313 – 1345 vlastnila tvrz Česká královská komora a od poloviny 14. století se vystřídalo mnoho majitelů. Zásadní přestavbu provedli Kozzové z Dobříše v letech 1727-1775. Od roku 1824 do roku 1922 vlastnili zámek Schwarzenberkové a v roce 1924 se stali novými majiteli potomci Václava Biskupa ze Žbonína. V současnosti je zámek v soukromém vlastnictví, veřejnosti nepřístupný. (www.zamekzalužany.cz) Bukovany byly původně věžová tvrz ze 14. století ke které byl přistavěn v 16. století renesanční palác. Od dob husitských válek až do roku 1632 vlastnili tvrz Pintové, poté rod Morelů, který v 18. století provedl přístavbu jižního křídla. Od roku 1816 do roku 1825 vlastnili zámek Schwarzenberkové. Po roce 1925 byl zámek přidělen československému červenému kříži, který zde díky aktivitě tehdejší prezidentky červeného kříže – Alice Masarykové - zřídil ozdravovnu pro děti, která v budově zámku působí dodnes. (www.hrady.cz) Tvrz Rtišovice o které je první zmínka z let 1491, kdy ji koupil Jošt Fremdár, jehož rodina vlastnila tvrz po několik generací byla za Třicetileté války dvakrát vypleněna. Roku 1738 začíná přestavba na barokní zámek a v roce 1848 přestavuje zámek tehdejší majitel svobodný pán z Puteany, který dal zámku dnešní podobu. Zámek však po roce 1948 velmi chátral a dnes, v soukromém vlastnictví, je ve velmi špatném stavu. (www.rtisovice.cz)

Historické prameny hovoří v roce 1515 o „tvrzi, dvoru a vsi Smolotely“. Smolotely byly pravděpodobně již v 16. století přestavěny na barokní zámek. Současná omítka zámku však pochází z 18. století. Zámek je v současnosti v soukromém vlastnictví v havarijním stavu. (www.hrady.cz)

Hluboš je zámek nacházející se v krásném rozlehlém parku asi 10 km od města Příbrami, pocházející z 2. poloviny 18. století. Původní barokní stavba byla postupně

přestavěna na pseudorenesanční. V roce 1920 byl zámek prvním letním sídlem československého prezidenta T. G. Masaryka. V současné době je zámek v soukromém vlastnictví a není přístupný veřejnosti. (památky Příbramského okresu)

Zámek Jince byla původně tvrz, přestavena na samotný zámek v 18. století. V 19. století byl zámek – trojkřídlá patrová budova - přestavěn na pivovar, což je i současná podoba zámku, který je v havarijním stavu v soukromém vlastnictví v současné době již několik let nabízen k prodeji. (www.hrady.cz)

Zámek postavený roku 1764 v pozdně barokním slohu asi 5km od Příbrami – Buková. Nádherná trojkřídlá, patrová budova s mansardovou střechou je v současné době majetek v soukromém vlastnictví, veřejnosti bohužel nepřístupný. (www.bukova.net)

Původně tvrz, která byla v 1. polovině 19. století přestavěna na zámek – jednokřídlý s vížkou krytou cibulovou střechou - Zduchovice. K zámku byla přistavěna pravděpodobně v 18. století kaple sv. Norberta. Tento zámek je, jako jišvětšina zmíněných zámků, v soukromém vlastnictví, veřejně nepřístupný, v havarijním stavu. (Okresní úřad Příbram, 1995) Posledním zámkem, který se nachází na území Příbramska je zámek Dlouhá Lhota, který byl postaven kolem roku 1800 na místě původní tvrze. Stavba je zdobena typický bohatě členěnou římsou a vojenskými emblémy. Dlouhá Lhota je také v soukromém vlastnictví, nepřístupná veřejnosti, kdy v současné době prochází rozsáhlou rekonstrukcí. (Okresní úřad Příbram, 1995)

6.4. Hrad

Vrškamýk

Vznik dnešního hradu datujeme do 13. Století. První písemná zmínka je z 31. července roku 1236, kdy byl hrad významným panovnickým sídlem. Na hradě v tomto období působil Václav I. a později jeho syn Přemysl Otakar II. V druhé polovině 13. Století byly v podhradí dvě osady – Starý a Nový Kamýk. Podle odhadů byl hrad opuštěn již na přelomu 13. a 14. Století, kdy se začal postupem času přeměňovat na zříceninu. V roce 2009-2010 byla zřícenina archeologicky prozkoumána a stabilizována. V roce 2010 byl na zřícenině hradu Kamýk dokončen projekt Kamýk nad Vltavou – výlet do středověku. Kamýk je navštěvovaný v současné době právě díky naučné stezce převážně žáky a studenty v rámci školních výletů. (www.vrskamyk.obeckamyk.cz)

Zámeček – Příbram (Obr. 8)

Původní tvrz ze 14. století přebudována za arcibiskupa Arnošta z Pardubic (1343 – 1364) na nevelký zděný hrádek. Během husitských válek hrádek zpustl. Radikální přestavby se dočkal až po roce 1671, kdy ke stavbě přibylo celé jižní křídlo a hrádek dostal jméno „Marienburg“. V roce 1847 zakoupila Marienburg od arcibiskupství vláda a zřídila zde horní školu a akademii, jež tu sídlila až do roku 1946. V 19. Století byla budova rozšířena o západní křídlo a na začátku 20. Století o severní křídlo. Hrad má dnes tvar nepravidelného čtyřhranu. V současné době je objekt majetkem města Příbram, sídlí a výstavy zde pořádá galerie Františka Drtikola a dále zde sídlí Muzeum III. odboje. (Příbramsko, 14. 3. 1996)

Obr. 8: Zámeček

Zdroj: www.google.cz

6.5. Nejvýznamnější doly

Důl Vojtěch (Obr. 9)

Důl Vojtěch je státem chráněná památka, která v minulosti patřila k hlavním a z ekonomického hlediska nejvýznamnějším dolům Březohorského rudního revíru. Březohorský rudní revír proslavil Příbramsko u nás i ve světě bohatou báňskou tradicí, jejíž počátky sahají až do dávné minulosti spojené s keltskou kolonizací. Důl Vojtěch, který byl původně nazýván Nová jáma, byl později pojmenován podle hornického patrona sv. Vojtěcha. Důl se začal hloubit roku 1779 na svahu pod březohorským návrším Koráb, nedaleko místa původní středověké šachtice. K tomuto velkému kroku, vybudovat na Březových Horách významný důl došlo z iniciativy významného horníka a hutníka Jana Antonína Alise. Již v roce 1801 pronikli havíři do hloubky 287,6 metrů pod zem. K odvodnění dolu sloužilo nejprve vodní kolo a od roku 1782 vodosloupcový stroj. V roce 1811 se podařilo proniknout do hloubky 800 metrů a v roce 1872 do 900 metrů. Roku 1875 dosáhli těžaři ve Vojtěšském dole světového prvenství 1000 metrů svislé hloubky za pomoci jediného těžního lana! Na počest tohoto úspěchu se konali velkolepé oslavy na státní úrovni s mezinárodní účastí. Hloubení dolu bylo ukončeno roku 1935, těžební práce tu však probíhaly až do roku 1978. Na dole Vojtěch bylo nakonec dosaženo svislé hloubky 1248,9 metrů 35. patrem. Počátkem devadesátých let získali objekt Vojtěšského dolu soukromé firmy, avšak v roce 1996 se podařilo vykoupit Hornickému muzeu Příbram na Březových Horách hlavní šachetní budovu a strojovnu dolu Vojtěch. V roce 2000, kdy probíhaly slavnosti při příležitosti 125. výročí dosažení světového rekordu svislé hloubky, se uskutečnilo slavnostní zpřístupnění historické budovy dolu Vojtěch pro veřejnost. (Velfl, 2008)

Obr. 9: Důl Vojtěch

Zdroj: www.google.cz

Důl Anna (Obr. 10)

Důl Anna na Březových Horách byl zaražen roku 1789 hned po Dolu Vojtěch, opět zásluhou horního mistra Jana Antonína Alise. V průběhu dějin si Důl Anna vytvořil pozici střediska těžby stříbra a olova na Březových Horách. Již roku 1896 zde byla překonána 1000 metrová hranice při hloubení jámy. Od roku 1914 do roku 1957 byla Anna nejhlubší jámou v revíru.

Na začátku 30. let 20. století patřila Anna zároveň k nejhlubším dolům v Evropě. V roce 1941 bylo na Anně dosaženo maximální hloubky 1464,3 m; poslední 39. patro mělo 1449,3 m. Až do poloviny 50. let 20. století se jednalo o nejhlubší šachtu v tehdejší ČSR. Jáma byla vystrojena klasickým způsobem dřevěnými věnci, který mají charakter výstroje i výztuže. Od 29. patra jámu vyztužuje střídavě cihlová vyzdívka, monolitický beton a dřevěné rozpony, uložené ve věncích. Ve stycích jámy a pater se nacházejí nově budované ocelové rozpony. Nad jámou je hlavní šachetní budova postavená v 60. letech 19. století ve stylu průmyslové architektury 19. století na místě původního objektu z konce 18. století. Vedle několika dalších staveb, se na nádvoří Dolu Anna dochovala do současnosti i někdejší cáchovna, která je datovaná přibližně stejným rokem jako samotný Důl Anna a dále strojovna, jejíž výstavba spadá do roku 1913. Během první poloviny roku 1914 se uskutečnila ve strojovně montáž, do té doby největšího, parního stroje, určeného pro přímou dopravu z hloubky 1300 m. Použitím tohoto parního stroje bylo možné zvýšit hmotnost zdvíhaného

břemene až na 2000 kg. Svým výkonem i dalšími parametry jde o mimořádně významné dílo české techniky, které je chráněné státem jako památka. Těžní stroj pracoval bez větších oprav až do konce Březohorského rudního revíru v roce 1978. Ve 30. letech 20. století byl jediným parním strojem v Evropě, těžícím z hloubky 1350 m. (www.zdarbuh.cz)

Obr. 10: Důl Anna

Zdroj: www.google.cz

Ševčínský Důl (Obr. 11)

Další významnou technickou památkou na Březových Horách na Příbramsku je Ševčínský Důl. Tato šachta byla zaražena roku 1813, na prahu největšího rozkvětu březohorského hornictví. Původní název byl šachta Císaře Františka I. , později Císaře Františka Josefa I. Mezi lidmi brzy zdomácnělo pojmenování „Francšachta“, které se mezi obyvateli užívá dodnes. K přejmenování na Ševčínský důl došlo roku 1918 po vzniku Československé republiky podle významné Ševčínské rudné žíly. K tomuto přejmenování došlo z důvodu odbourávání symbolů bývalého mocnářství. Maximální hloubka posledního 32. patra Ševčínské šachty činila 1092,1 metrů. Největší pozornost veřejnosti se upíná k 37,5 metrů vysoké hlavní šachetní budově, která je postavena ve stylu průmyslové revoluce. Této budově vévodí dřevěná věžička s ochozem, která byla údajně určena pro astronomická pozorování. Tento objekt, o kterém se uvažovalo, že by mohl být navržen do seznamu technických památek UNESCO, je ve správě Hornického muzea Příbram. Hornické muzeum umožňuje návštěvníkům vystoupit i na ochoz této budovy a spatřit nádherný výhled. Na

nádvoří Ševčínského dolu se podařilo částečně rekonstruovat úzkokolejnou železniční dráhu, která zde existovala v roce 1884. Na této dráze jsou nainstalované expozice historické i novodobé důlní techniky, strojů a zařízení. Převážná část současných exponátů byla původně používána ve 2. polovině 20. století v rudných a uranových dolech na Příbramsku. V roce 2007 vydala Česká národní banka v rámci cyklu „Kulturní památky technického dědictví“ zlatou minci. Na rubové straně je znázorněna šachetní budova Ševčínského dolu dle výtvarného návrhu Luboše Charváta. (Velfl, 2008)

Obr. 11: Ševčínský Důl

Zdroj: www.google.cz

Důl Marie (Obr. 12)

Důl Marie byl zaražen roku 1822 za účelem zvýšit těžbu olova a stříbra ze zdejšího ložiska. Tak se také stalo a tento důl se stal ve své době nejproduktivnějším a z hlediska těžby nejbohatším dolem Březohorského důlního revíru. Důl Marie měl ve své historii hned několik prvenství – v polovině 19. století se zde uskutečnila poprvé v dolech tehdejšího Rakouska instalace moderních parních strojů nutných k zvládnutí těžby z velkých hloubek, jako první v revíru byl na dole Marie roku 1846 umístěn parní stroj a v roce 1849 se jako první v Rakousku objevil na dolu Marie stoupací stroj na parní pohon, který sloužil k přepravě horníků. Obrovský význam měla v dějinách českého hornictví výroba drátěných těžních lan. Právě na dolu Marie byla tato lana poprvé zavedena a vyzkoušena již v roce 1836 a v roce 1842 došlo na Březových Horách k vlastní výrobě těchto těžních lan ve specializované

továrně – drátovně. Další prvenství už bohužel nemá pozitivní ráz – stala se zde největší důlní katastrofa ve své době. Při požáru, který vypukl právě na dole Marie a nezadržitelně se šířil spolu se splodinami do dalších dolů, zahynulo dne 31. 5. roku 1892 celkem 319 horníků. Dne 31. 5. 1997 byl na Březových Horách odhalen památník obětem tohoto strašného důlního neštěstí. Tato tragédie na dolu Marie znamenala konec zlatého období nejen dolu Marie ale celého stříbrorudného hornictví. Následky katastrofy byly postupně odstraněny, ale cena stříbra klesla a krizové období pokračovalo. Od roku 1912 se začal omezovat provoz, v letech 1915-1916 skončilo dobývání a roku 1917 byl důl uzavřen. V současné době jsou objekty bývalého dolu Marie vkusně zrekonstruovány a byl zde zřízen městem Příbram domov důchodců – dům pečovatelské služby Příbram. V budově bývalého dolu Marie se také každoročně pořádá Mikulášská nadílka, která dnes již patří k tradicím Březových Hor - Příbrami a je hojně navštěvovaná turisty z celé republiky. (Velfl, 2008)

Obr. 12: Důl Marie

Zdroj: www.google.cz

Mikulášská nadílka na dolu Marie

Tradice vznikla v roce 1994, trvá dodnes a těší se čím dál tím větší oblibě návštěvníků. Akce, která se koná v druhé polovině listopadu a trvá do 6. prosince, je určena především pro děti, ale těší se i velké oblibě u dospělých návštěvníků. V roce 2008 se této významné události zúčastnilo 5.300 návštěvníků. Průvodce vyzvedne návštěvníky v hornické hospůdce, odkud se putuje do tajemného podzemí mariánské štoly, kde si nad návštěvníky převezme ochranu

mocný Permon – vládce podzemí. Při další cestě podzemím se dojde až k pekelné bráně, kde se před námi objeví „opravdové peklo“. Kdo překoná tuto cestu může se vrátit zpátky na pozemský svět, kde ho v šachetní budově dolu Marie čekají andělé, Mikuláš a strážce nebeských bran Svatý Petr. (www.spolek-prokop-pribram.cz)

6.6. Významné osobnosti

HOJDEN Karel (1893 – 1975)

Akademický malíř, grafik a rytec, který se narodil 11. 10. 1893 na Březových Horách. Vystudoval měšťanskou školu v Příbrami, navštěvoval soukromou malířskou školu na Vinohradech a poté UMPRUM v Praze. Dále studoval na speciální škole malířství a grafiky Maxe Švabinského, kterou musel v roce 1915 přerušit a nastoupit do služby v rakousko-uherské armádě. V roce 1919 se vrací na akademii a začíná hodně cestovat – Itálie, Slovensko, Podkarpatská Rus. V roce 1929 se vrací do Příbrami, kde krátce působil jako profesor kreslení na gymnáziu. (Trantina, V. a kol., 2001)

Po krátkém působení na příbramském gymnáziu se už doživotně věnuje vlastní tvorbě. Umírá 5. Května 1975, pohřben je na Příbramském hřbitově. Jeho dílo lze rozdělit do třech tematických okruhů. První okruh – milovaná „havířina“ které se věnoval převážně v letech 1935 – 1938. Druhý okruh jsou Březové Hory a Příbram – dnes již v neexistující podobě a o to více cenné. Třetím okruhem byla náboženská tematika. Byl to významný umělec, který se věnoval i portrétům, oznámením, plakátům, diplomům a praporům. (Kolektiv autorů, 1997)

TÝRLOVÁ Hermína (1900 – 1993)

Významná výtvarnice, animátorka a režisérka se narodila 11. 12. 1900 na Březových Horách. Pocházela z hornické rodiny, kde brzy po svém narození přišla tragicky o otce a v 8 letech i o matku. Nejprve se na umělecké dráze prosazovala jako herečka v pražské Uranii. V roce 1925 působila v Pražském filmovém ateliéru, kde spolupracovala při výrobě reklam. V této době natočila svůj první kreslený film Zamilovaný vodník. Po roce 1938 začíná pracovat pro časopis Punt' a jako ilustrátorka. Za 2. světové války odjíždí do Zlína, kde v pomocných Baťových závodech vytváří své postavičky ze dřeva, vlny, textilu i vizovického těsta a postupně je animuje. Ve Zlíně vzniká nejznámější dílo Hermíny – Ferda Mravenec a všechny další animované filmy. Z nejznámějších musíme zmínit: Míček Flíček, Uzel na kapesníku, Vláček Kolečáček, Pasáček vepřů a mnoho dalších. V roce 2000 – sto let od narození této významné animátorky a zakladatelky českého loutkového a animovaného filmu pro děti – byla odhalena na rodném domě na Březových Horách pamětní deska. (Trantina, V. a kol., 2001)

DRDA Jan (1915 – 1970)

Prozaik, dramatik, publicista a scénárista se narodil 4. 4. 1915 v Příbrami, kde také vystudoval gymnázium. Po studii na gymnáziu pokračuje ve studiu literatury na univerzitě Karlově v Praze. Od roku 1937 působil postupně jako reaktor Lidových novin, scénárista Lucerna filmu, redaktor deníku Práce a v roce 1948 se stává šéfredaktorem Lidových novin. V roce 1949 je zvolen předsedou Svazu českých spisovatelů a v roce 1969 pracuje jako šéfredaktor Světa práce. Jan Drda je také autor filmových scénářů jakými jsou například Němá Barikáda, Vyšší princip, Hrátky s čertem, Dařbuján a Pandrhola a další. (Trantina, V. a kol., 2001)

DRTIKOL František (1883 – 1961)

Narozen 3. 3. 1883 v Příbrami – umělecký fotograf a malíř. Vystudoval gymnázium v Příbrami a odešel studovat fotografii do Mnichova. Hodně cestoval a vystřídal mnoho zaměstnání, až se roku 1907 vrátil do Příbrami a otevřel si ateliér, který však za 3 roky od otevření zkrachoval. Odešel tedy do Prahy, kde si otevřel již o mnoho úspěšnější a významnější ateliér Drtikol a spol., kde měl zakázky od T. G. Masaryka, E. Beneše, L. Janáčka a dalších. Od roku 1935 se již nevěnoval fotografii, odstěhoval se do Spořilova, kde se oddával pouze meditacím a modlitbám. Roku 2000 byla na počest Františka Drtikola otevřena stálá Galerie v Příbrami na Zámečku. (Trantina, V. a kol., 2001)

EFFA Karel (1922 – 1993)

Narodil se 23. 5. 1922 a dětství prožil na Březových Horách, kde žil až do ukončení obecné školy, kdy odešel s rodiči do Prahy. V roce 1940 vstoupil do českého vládního vojska, se kterým odjel do Itálie. Po návratu v roce 1943 působil v divadle Satiry, v hudebním divadle Karlín, v divadle ABC a také v divadle SEMAFOR. Mezi nejznámější filmy, v kterých si zahrál, patří: Pyšná princezna, Limonádový Joe, Pan Tau, Ať žijí duchové, Baron Prášil a další.. (Trantina, V. a kol., 2001)

VYSKOČIL Quido Maria (1881 – 1969)

Narozen 18. 10. 1881 v Příbrami v rodině středoškolského profesora. Navštěvoval obecnou školu a reálné gymnázium v Příbrami a později studoval práva v Praze. V Praze

studoval pouze rok, poté se vrátil do Příbrami, kde nastoupil na báňskou horní akademii. Zajímal se o tajemný svět podzemí a mnoho času trávil v havířských hospůdkách, kde naslouchal pamětníkům. Podzemní svět nejlépe zachytil v knihách „Stříbrné město“ a „Šachta“. Román „Stříbrné město“ je prvním románem s hornickými motivy v české literatuře a byl oceněn Turkovou literární cenou. Quido Maria Vyskočil poté napsal ještě mnoho knih, ale žádná nepřekonala toto dílo. (www.kjd.pb.cz)

STEKLAČ Vojtěch (* 1945)

Narodil se v Příbrami 21. 10. 1945. Po maturitě studoval na VŠE, ovšem jen krátce, a poté na filosofické fakultě. Od roku 1969 působil jako redaktor dětských časopisů Ohníček a Pionýr. Později jako šéfredaktor časopisu Pionýr. Do povědomí čtenáře se zapsal především díly pro dětského čtenáře, jako jsou například: Boříkovy lapálie I. a II., Holky a spol. a Čenda a spol. Jeho příběhy zaujmou především humorem a nadsázkou. (www.spisovatele.cz)

6.7. Naučné stezky

Na našem řešeném území se nacházejí pouze 4 naučné stezky a jedna virtuální naučná stezka. Tři naučné stezky se nacházejí poměrně daleko od města Příbram, až u řeky Vltavy. První naučnou stezkou je **Naučná stezka Smolotely** vedoucí okolím obce Smolotely. Seznamuje návštěvníky s historií obce a dvou dalších částí – Smolotelky a Draha. Stezka byla vytvořena studenty gymnázia Přírodní škola. Trasa není příliš náročná a je značena zelenobílými značkami naučných stezek. Na naučné stezce je 7 zastávek s informačními panely – Smolotelská náves, Stará škola, Akátová alej, Maková hora, Chlumek, Mlýny, Draha. Nejzajímavějším místem této naučné stezky je jistě potní míst Maková hora s kostelem sv. Jana Křtitele a Panny Marie Karmelské. (www.stezky.info)

Naučná stezka v okolí Kamýku nad Vltavou s názvem **Kamýk nad Vltavou** je tvořena spíše samostatnými informačními panely, které nejsou propojeny žádnou trasou. Naučná stezka nás seznamuje s historií obce, významnými stavbami a zaniklou židovskou komunitou. Na stezce je 6 zastávek s informačními panely – Dějiny obce Kamýk nad Vltavou, Kostel Narození Panny Marie, Manské dvory ve vsi, Pozůstatky vojenské obranné linie „Vltavská čára“, Židovské osídlení v Kamýku nad Vltavou, Židovský hřbitov. (www.stezky.info)

Třetí naučná stezka v pořadí se nachází také u řeky Vltavy, nedaleko již dvou zmiňovaných stezek. Jedná se o naučnou stezku **Kamýk nad Vltavou – výlet do středověku**. Tato, poměrně nová, naučná stezka, prochází upraveným areálem kolem hradu Kamýk – Vrškamýk. Stezka není značena, vyskytují se pouze jednoduché cedule. Na trase je 6 zastávek s informačními tabulemi – Zřícenina hradu Kamýk, Historie hradu Kamýk, České země ve 13. století, Hrad v krajině, Přední hrad a Zadní hrad. (www.stezky.info)

Nejnovější naučnou stezkou na území Příbramska, která byla otevřena v roce 2011, je **Fabiánova naučná stezka**, která vede obcemi Podbrdského regionu a seznamuje návštěvníky, jak turisty, tak cyklisty, s pamětihodnostmi těchto obcí. Stezka prochází obcemi Vysoká u Příbrami - Památník Antonína Dvořáka, Láz, Bohutín - Muzeum Bohutínska, důl Řimbaba, mlýny Achač a Dubský, Příbram - Hornické muzeum, Svatá Hora, Podlesí, Oseč, Obecnice, Sádek, Lhota u Příbrami, Trhové Dušníky, Bratkovice, Hluboš, Dominikální Paseky, Čenkov, Ohrazenice a Křešín a je v současné době velice navštěvována zejména cyklisty. (www.kudyznudy.cz)

Virtuální naučná stezka lesopark Litavka

Zajímavostí našeho území je virtuální naučná stezka. Jako reakci na neustále se zvyšující význam multimedií v životě i ve vzdělávání, vytvořilo město Příbram ve spolupráci se sdružením Ochrana fauny a Hornickým muzeem Příbram, virtuální naučnou stezku ***lesopark Litavka***. Lesopark Litavka je mezi občany Příbrami a nejbližšího okolí znám pod zkráceným názvem „lesopark“ a je významně navštěvován. Lidé tento park, který se nachází nedaleko centra města Příbram využívají jak ke sportovnímu využití, tak k odpočinku. „Lesopark“ se nachází u řeky Litavky v krásné přírodě. Na virtuální naučnou stezku, která má 10 stanovišť – Lado, Tůňka, Rybník, Litavka, Lanovka, Mokřady, Dřeviny, Říční lem, Sejpy a Pecovák by v budoucnu mělo navázat vytvoření skutečné naučné stezky Lesopark Litavka. (www.lesopark.pribram.eu)

7. MULTIMEDIÁLNÍ VÝUKOVÝ PROGRAM

Na teoretickou část diplomové práce navazuje část praktická, v které byly vytvořeny dva multimediální programy pro podporu výuky místního regionu – Příbramska. Multimediální projekty byly vytvořeny v programu SMART NOTEBOOK 10, jsou určeny k doplnění učiva vlastivědy primárně ve 4. ročníku a jsou součástí diplomové práce jako samostatná příloha na CD. Projekty jsou plně v souladu s rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, vychází ze vzdělávací oblasti „Člověk a jeho svět“ konkrétně z tematických okruhů „Lidé a čas“ a „Místo, kde žijeme“

Z očekávaných výstupů v tematickém okruhu „Lidé a čas“ projekty splňují očekávané výstupy: srovnávání a hodnocení vybraných ukázek způsobu života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s užitím regionálních specifik a pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahu mezi ději a mezi jevy. Z tematického okruhu „Místo, kde žijeme“ projekty splňují očekávané výstupy: určí polohu svého bydliště vzhledem ke krajině, státu, vyhledání typické regionální zvláštnosti kultury a jednoduchým významem posouzení jejich významu z hlediska historického a zprostředkování ostatním zkušenosti a zážitky z vlastních cest a porovná způsob života v naší vlasti.

Programy mohou být rozšířeny o další témata, která se týkají našeho kraje. Jistě zajímavým projektem by byla oblast pohoří Brdy, nebo zapomenuté památky Příbramska.

Oba projekty jsou vytvořeny na stejném principu, aby byla pedagogům ulehčena práce s nimi. V každém projektu je úvodní stránka, která se věnuje základním informacím, jednoduchým odkazem „rukou“ se dostaneme na rozcestník, kde si můžeme v obou případech vybrat z pěti různých témat. Ke každému projektu je vytvořená jednoduchá metodická příručka, která obsahuje rady a nápady, jak s projekty pracovat. Prvotní myšlenka projektu je jako „krátkodobý projekt“ kterým se bude doplňovat výuka místního regionu v rozmezí jedné hodiny týdně. Je však na každého uvážení, jak bude s programem pracovat.

V metodických příručkách dávám pouze rady, jak je možné projekt využít, a jak je možné ho rozšířit (zanést do mapy města,...) okruhy na sebe nenavazují, proto se některé činnosti (návštěva, virtuální návštěva, kresba, ukázka,...) opakují. Program není vytvořen k samotné výuce místního regionu, ale jako podpůrný materiál. Většinou navazuje na úvodní seznámení od učitele nebo samotnou návštěvu místa. Pro usnadnění orientace při práci s programem byla vytvořena pro oba programy pracovní osnova.

METODICKÁ PŘÍRUČKA

K multimedialnímu programu „Příbram“ a
„Hornictví na Příbramsku“

Slide č. 1

HORNICTVÍ

na Příbramsku

Rozcestník

- hornictví patří k nejstarším lidským činnostem
- Uranové doly - **uran**
- Březohorský rudní revír - **stříbro a olovo**

- Úvodní slide
- Mapa s vyznačeným městem Příbram
- Základní informace o hornictví na Příbramsku
- **Rozcestník** – odkaz na slide č. 2

Slide č. 2

HORNICTVÍ

na Příbramsku

Symbyly hornictví Hornické tradice

Hornická mluva Březohorská důlní katastrofa

Hornický kroj

- Výběr z pěti okruhů
- **Odkazem** se vždy dostaneme na daný okruh
- **Zpět** – návrat na slide č. 1

Slide č. 3

Hornická mluva

2/3

ukázka hornické mluvy

- Hornictví má dnes svou odbornou terminologii
- Do přelomu 19. - 20. století terminologie neexistovala (až do roku 1918 úředním jazykem němčina)
- Od roku 1918 vytváření spisovné české hornické terminologie
- V hornické mluvě velké množství převzatých německých termínů

- Ukázka hornické mluvy – spustí se zvuková nahrávka s ukázkou hornické mluvy
- **Odkazy** u permoníků vždy vysvětlí zvukovou nahrávkou dané slovo v bublině
- **Zpět** – návrat na slide č. 2
- **2/3** – odkaz na slide č. 4

Slide č. 4

1/3

"Já a kamarád jsme naráželi forot do štuclochu. Jak kamarád ten forot nabíral, utrhla se flec a padla mu na nohu. Ta flec byla až nahoru chatrná a proto asi dva metry nad forotem jochem chycená. Jak to na kamaráda spadlo, tak sem vodvalil z něj jednu flec a běžel sem na ort, aby mi šli pomoct vyndat z toho forotu kamaráda. - Potom sme ho vyfedrovali ven. Dávali sme na kašnu na vosmej štrus. Potrebovali sme fály, na těch fálech byly již do půl perky, ty sme štercovali do zasuňku... "

námět pro práci

3/3

ZPĚT

• **Námět pro práci** – doporučení, jak pracovat s tímto slidem

- **1/3** – odkaz na slide č. 3
- **3/3** – odkaz na slide č. 5
- **Zpět** – odkaz na slide č. 2

Slide č. 5

1/3

Slovníček hornické mluvy

• Halda	<input type="text"/>	• Fárt	<input type="text"/>
• Cáchovna	<input type="text"/>	• Fárat	<input type="text"/>
• Hunt	<input type="text"/>	• Fedrovat	<input type="text"/>
• Cáchování	<input type="text"/>	• Štempl	<input type="text"/>

Nápověda:

ZPĚT

• Na slově **nápověda** – odkaz – objeví se slova, která patří do rámečků vedle hornických slov

• Děti **dotykem do rámečku** za hornické slovo – objeví se vysvětlení

- **Zpět** – odkaz na slide č. 2
- **1/3** – odkaz na slide č. 4

Slide č. 6

1/3

Slovníček hornické mluvy

• Halda	= odval z hlušiny	• Fárt	= žebřík
• Cáchovna	= síň pro "cáchování"	• Fárat	= sjíždět do dolu
• Hunt	= důlní vozík	• Fedrovat	= dobývat rudu
• Cáchování	= zaznamenávání horníků	• Štempl	= součást výdřevy

Nápověda:

ZPĚT

• Vyřešení slide č. 5

- **Zpět** – odkaz na slide č. 2
- **1/3** – odkaz na slide č. 4

Slide č. 8

Hornický kroj

- tradiční slavnostní kroj -
- nezměněná podoba od roku 1849
- první vyobrazení krojů v
- kresbách od 15. století

původní základní části oděvu:

- perkytle - kabátec s vysokou kápí ve tvaru kapuce
- hornický flek - sedací cípová kůže
- kožené nákolnice
- hornická hůl - švancara

ZPĚT

- Základní informace o hornickém kroji
- Základní informace o částech pracovního oděvu
- **Zpět** – odkaz na slide č. 2

Slide č. 9

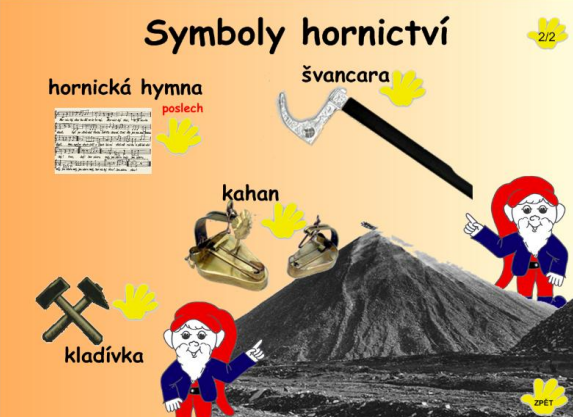
Symby hornictví

hornická hymna poslech

švancara

kahan

kladívka

ZPĚT

- symboly hornictví
- **Poslech** – spustí se zvuková nahrávka (hornická hymna)
- **Odkazy** u jednotlivých symbolů se dostaneme na slide č. 10, kde jsou symboly blíže popsány
- **2/2** – odkazem na slide č. 11
- **Zpět** – odkaz na slide č. 2

Slide č. 10

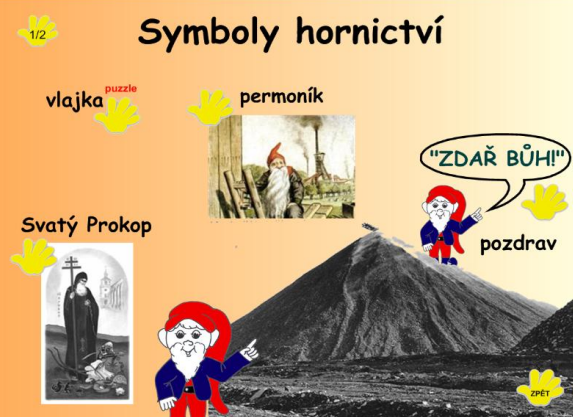
Symby hornictví

vlajka puzzle

permoník

Svatý Prokop

"ZDAŘ BŮHI!" pozdrav

ZPĚT

- **Puzzle** – odkazem se dostaneme na internetovou stránku, kde si děti sestaví hornickou vlajku
- **Odkazy u symbolů** – odkaz na slide č. 12
- **Zpět** – odkaz na slide č. 2

Slide č. 11

Symboly hornictví

Švancara

- název pochází od německého slova "schweizerhacke"
- původně staré tesařské nářadí - sekyra
- dvojjí funkce: nářadí, zbraň
- dnes zdobná symbolická sekyrka používaná na parádu

Kladívka

- dva zkrácené nejstarší haviřské nástroje
- světově uznávaný znak hornictví
- všeobecným vyjádřením hornické práce
- mlátek a železko
- názvy: kladívka, fajšlíky, šlígle

Kahan

- nezbytná pomůcka haviře v podzemí
- horník nosil kahan na palci levé ruky ve vodorovné pozici
- nebezpečné - otevřený oheň
- dnes bezpečné elektrické přílobové lampy

2/2

ZPĚT

• Bližší seznámení s hornickými symboly

- **2/2** - odkaz na slide č. 12
- **Zpět** – odkaz na slide č. 2

Slide č. 12

Symboly hornictví

Permoník

- vosařský mužik v hornické perkytli, se špičatou čapkou, s kahanem a kladívkem v ruce
- skalní skřítek, trpaslík, důlní rarášek
- popis permoníka se v různých regionech liší
- z německého "BERGGEIST" = horský duch

pohádka

Svatý Prokop

- patron všech horníků
- vyobrazován jako socha s čertem na řetěze

perkytle

- haviřský oděv
- zakrývá tělo od hlavy přes celé ruce až ke kolenům
- většinou bílé barvy

Píseň

Pozdrav

- "Zdař Bůh!"
- symbolem hornické činnosti a práce
- protiváha německému Glück Auf!
- Pozdrav Glück Auf lze volně přeložit jako "šťěstí vzhůru" - přání šťastného návratu

1/2

ZPĚT

• Bližší seznámení s hornickými symboly

- **1/2** - odkaz na slide č. 11
- **Píseň** – odkaz na noty pro píseň Svátý Prokope
- **Pohádka** – odkaz na zvukovou nahrávku
- **Zpět** – odkaz na slide č. 2

Slide č. 13

Hornické tradice

Tradice Prokopských poutí

Setkání hornických měst

ZPĚT

• Hornické tradice

• **Odkazy** se dostanete na požadovaný slide

- **Zpět** – odkaz na slide č. 2

Slide č. 14

"Skok přes kůži"

hornická hymna
HORNICKÝ STAV BUDÍŽ VELEBNÝ
poslech

- počátky v 19. století
- původně přijetí ke studiu na báňské škole
- dnes přijetí do cechu horníků a hutníků
- průvod nováčků putoval od hostince k hostinci
- Významná zastávka před rektorátem akademie, kde se zpívala studentská hymna a hymna hornická

ukázka

poslech

studentská hymna
GAUDEAMUS IGITUR

ZPĚT

- Základní informace o této tradici
- **Poslech** – odkazem se spustí zvuková nahrávka hornické hymny
- **Ukázka** – odkaz na video na internetu ze „skoku přes kůži“
- **Poslech** – odkazem se spustí zvuková nahrávka studentské hymny

Zpět - návrat na slide č. 2

Slide č. 15

Prokopská pouť

čepobití

- zvaní na pouť hornickým průvodem, který jde městem za doprovodu hornické kapely

video

- Den svatého Prokopa - 4. července
- hlavním hornickým svátečním dnem se poprvé stal rok 1733
- V době největší slávy se Prokopské pouti na Březových Horách účastnilo až 10000 osob
- Oslava začíná v předvečer tohoto svátku tzv. čepobitím
- Celý tento ceremoniál v úplnosti obnoven až v roce 1991

ZPĚT

- Základní informace o tradici Prokopské pouti
- **Pergamen** – vysvětlený neznámý pojem „čepobití“
- **Video** – odkaz na video na internetu z Prokopské pouti na Březových Horách

Zpět – návrat na slide č. 2

Slide č. 16

Setkání hornických měst

- významná akce
- tradice od roku 1996
- mezinárodní význam - přijíždějí i návštěvníci z Německa, Rakouska
- účastní se zástupci hornických měst, hornických muzeí i těžařských organizací
- v Příbrami proběhlo v roce 2006 10. setkání hornických měst

hornická města - mapa

ZPĚT

- Základní informace o tradici setkání hornických měst
- **Hornická města mapa** – odkaz na slide – mapu, do které se zakreslují daná hornická města

• **Zpět** – návrat na slide č. 2

Slide č. 17

Březohorská důlní katastrofa doly na Březových Horách

- 31.5.1892
- Největší neštěstí v dějinách města Březových Hor
- V hloubce 955 metrů vypukl na dole Marie požár, který vznikl, jak se později zjistilo, z nedbalosti
- Zemřelo 319 horníků
- Po zahynulých hornících zůstalo 961 sirotků!

ZPĚT

- Základní informace o Březohorské důlní katastrofě

- ***Doly na Březových Horách*** – odkaz na slide č. 18

Zpět – odkazem na slide č. 2

Slide č. 18

Doly na Březových Horách současná podoba dolů

nápověda

nápověda

nápověda

ZPĚT

- Fotografie nejznámějších dolů na Březových Horách

- ***Současná podoba dolů*** – odkaz na slide č. 19

- ***Nápověda*** – u každé fotografie dolu je zvuková nahrávka – nápověda – děti zkoušejí poznat důl

- ***Zpět*** – odkazem na slide č. 17

Slide č. 19

DŮL ANNA Porovnání

DŮL MARIE Porovnání

ŠEVČÍNSKÝ DŮL Porovnání

ZPĚT

- Současné fotografie dolů

- ***Porovnání*** – odkazem se dostanete na slidy daného dolu, kde je vedle sebe fotografie současná a historická

- ***Zpět*** – odkazem na slide č. 18

Slide č. 20

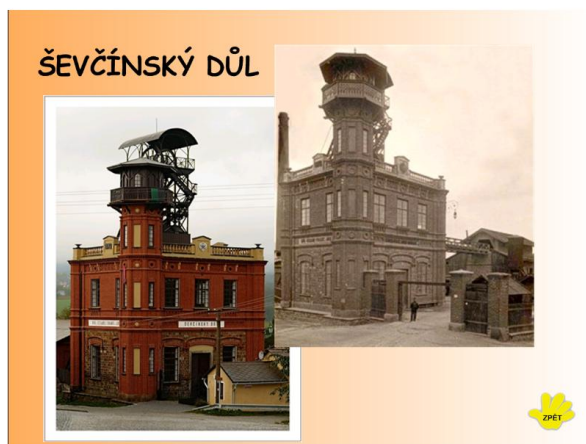
- Porovnání současné a historické fotografie dolu
- **Zpět** – odkazem na slide č. 19

Slide č. 21

- Porovnání současné a historické fotografie dolu
- **Zpět** – odkazem na slide č. 19

Slide č. 22

- Porovnání současné a historické fotografie dolu
- **Zpět** – odkazem na slide č. 19

Rady pro práci s projektem

„Hornictví na Příbramsku“

HORNICTVÍ NA PŘÍBRAMSKU

Učitel: spuštění projektu, základní informace, seznámení s tradicí hornictví

Žák: vypráví, co ví o spojitosti hornictví a Příbramska, vyhledání místního regionu na mapě

HORNICTVÍ NA PŘÍBRAMSKU – ROZCESTNÍK

Učitel: učitel se odkazem „rozcestník“ dostane na pět oblastí, seznámí s danými oblastmi, vybere oblast

Žák: vybere oblast, které se budeme věnovat

SYMBOLY HORNICTVÍ

Učitel: seznámí se symboly hornictví, s jejich významem pro člověka

Žák: vypráví, které zná symboly, jaký mají význam, kresba symbolů, poslech hymny, poslech písně, poslech pohádky, složení puzzle vlajky

HORNICKÁ MLUVA

Učitel: krátce seznámí s historií hornické mluvy na Příbramsku

Žák: poslech ukázky, četba ukázky – překlad do současné mluvy, hledání současného významu hornické mluvy

HORNICKÉ TRADICE

Učitel: seznámení s hornickými tradicemi minulosti i současnosti

Žák: vypráví, zda se nějaké hornické tradice účastní, ukázka videa, poslech písní, zařazení hornických měst na slepou mapu české republiky, návštěva hornické chalupy na Březových Horách, scénka

HORNICKÝ KROJ

Učitel: seznámení s historií a významem tohoto slavnostního oděvu

Žák: kresba, pozorování detailů, ukázka hornického kroje

BŘEZOHORSKÁ DŮLNÍ KATASTROFA

Učitel: povídá o největší hornické katastrofě Březových Hor, o bezpečnosti v dolech, bezpečnosti při práci

Žák: porovnání březohorských dolů, jak vypadaly v současnosti a dnes, návštěva dolu Marie – pamětní desky obětem neštěstí, zanesení nejvýznamnějších dolů do mapy města

PROKOPSKÁ POUŤ

Učitel: seznámení s tradicí Prokopských poutí, s patronem Sv. Prokopem (viz. Symboly hornictví), video, vysvětlení vyobrazení čerta na řetězu, vysvětlení neznámých pojmů

Žák: video, kresba sv. Prokopa, video z Prokopské pouti, zkusit vysvětlit neznámé pojmy

SKOK PŘES KŮŽI

Učitel: seznámení s tradicí, povídání o historii, ukázka videa

Žák: video, poslech hymny horníků, poslech hymny studentů, scénka

SETKÁNÍ HORNICKÝCH MĚST

Učitel: seznámení s novodobou hornickou tradicí, seznámení s ostatními hornickými městy v republice, seznámení s partnerskými hornickými městy v Evropě

Žák: zařazení hornických měst do mapy České republiky

Slide č. 1

PŘÍBRAM

- leží 60 km jihozápadně od Prahy
- okresní město ve Středočeském kraji
- první písemné zmínky roku 1216
- královské horní město od roku 1579

Přírodní podmínky:

podnebí - mírně teplé

vodstvo - řeka Litavka
- Příbramský potok

- Úvodní slide, základní informace
- Mapa s vyznačeným městem Příbram
- **Rozcestník** – odkaz na slide č. 2, kde je na výběr 5 okruhů
- **Letecké záběry Příbrami** – odkaz na video na internetu

Slide č. 2

PŘÍBRAM

Sport

Památky

Osobnosti

Proměny v čase

Kultura

Symboly města

ZPĚT

- Výběr z pěti okruhů
- **Odkazem** se vždy dostaneme na daný okruh
- **Zpět** – návrat na slide č. 1

Slide č. 3

OSOBNOSTI PŘÍBRAMSKA

Antonín Dvořák

Vojtěch Stekláč

Hermína Týrlová

ZPĚT

- Výběr ze tří osobností
- **Odkazem** se vždy dostaneme na danou osobnost
- **Zpět** – návrat na slide č. 2

Slide č. 4

Hermína Týrlová

- narozena 11. 12. 1900 na Březových Horách
- výtvarnice, režisérka, animátorka
- v roce 2000 odhalena pamětní deska na rodném domku
- nejvýznamnější tvorba:
  - Ferda mravenec (1942)
  - Míček Flíček (1956)
  - Uzel na kapesníku (1958)

animátor
Člověk, který "oživuje" obrázky.
Několik za sebou jdoucích obrázků vytváří dojem pohybu.

Ukázka

ZPĚT

- Základní informace o životě a dílech
- V pergamenu je vysvětlen neznámý pojem

- **Ukázka** – odkazem se dostaneme na video na internetu – FERDA MRAVENEC

- **Zpět** – návrat na slide č. 3

Slide č. 5

Vojtěch Stekláč

- narozen 21. 10. 1945 v Příbrami
- spisovatel
- autor knih pro děti

Ukázka z knihy "Pekelná třída"

nejvýznamnější díla:

- Boříkovy lapálie
- Pekelná třída
- Ahoj prázdniny

Ukázka z knihy "Pekelná třída"

ZPĚT

- Základní informace o životě a dílech
- **Ukázka z knihy „Pekelná třída“** – odkazem se spustí zvuková nahrávka kapitoly z knihy

- **Zpět** – návrat na slide č. 3

Slide č. 6

Antonín Dvořák

- jeden z nejvýznamnějších hudebních skladatelů
- narozen 1841 v Nelahozevsi
- zemřel roku 1904 v Praze

nejvýznamnější díla:

- Rusalka
- Čert a Káča
- Armida

Vysoká u Příbrami

- letní sídlo Antonína Dvořáka
- místo největší inspirace
- napsal zde největší díla své tvorby

Ukázka z opery

ZPĚT

- Základní informace o životě a dílech
- **Ukázka z opery** – odkazem se spustí zvuková nahrávka z opery Rusalka

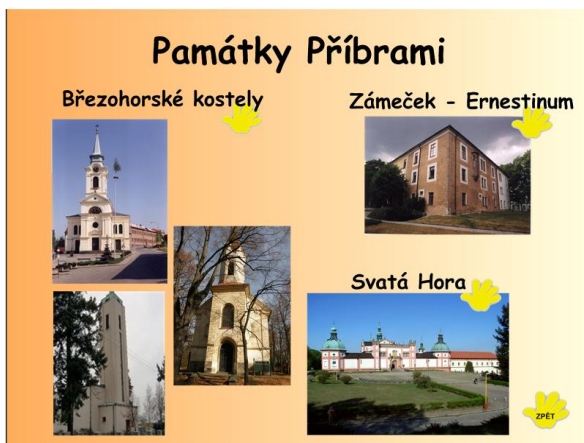
- **Zpět** – návrat na slide č. 3

Slide č. 7

- Tři symboly města
- **Puzzle** – odkazem se dostaneme na internetovou stránku, kde si sestavíme daný symbol
- **Zpět** – návrat na slide č. 2

Slide č. 8

- Výběr ze tří památek Příbrami
- **Odkazem** – dostaneme se na danou památku
- **Zpět** – návrat na slide č. 2

Slide č. 9

- Základní informace o památce
- Pergamen s vysvětleným neznámým pojmy
- **Pojďme se společně projít po Svaté Hoře** – odkazem se dostaneme na virtuální prohlídku Svaté Hory
- **Zpět** – návrat na slide č. 8

Slide č. 10

Zámeček - Ernestinum

- historicky nejvýznamnější stavba v Příbrami
- původně dřevěná tvrz
- ve 14. století tvrz přestavěna na kamenný hrádek
- od roku 1849 sídlo báňské akademie

v současné době v budově: sídlo městského úřadu, muzeum třetího odboje, galerie Františka Drtikola

Tvrz

Opevněné sídlo šlechtice, které bylo postaveno zpravidla uprostřed vesnice.

Od hradu se liší velikostí a polohou.

povídání nejen o Zámečku

ZPĚT

- Pergamen s vysvětleným neznámým pojmem

- **Povídání nejen o Zámečku** – odkazem se dostaneme na video na internetu o městě Příbram

- **Zpět** – návrat na slide č. 8
- Základní informace o památce

Slide č. 11

SPORT

Fotbalový klub 1.FK Příbram

Hymna klubu

Volejbalový oddíl Příbram

Hokejový klub HC Příbram

ZPĚT

- Tři nejvýznamnější sportovní oddíly v Příbrami

- **Hymna klubu** – odkaz na zvukovou nahrávku hymny fotbalového klubu 1. FK Příbram

- **Zpět** – návrat na slide č. 2

Slide č. 12

Kultura

2/2

Hornické muzeum Příbram

- největší hornické muzeum v České republice, založeno roku 1886

EXPOZICE:

- v areálu Ševčinského, Vojtěžského, Anenského a Drkolnovského dolu a v hornické chalupě

plánek muzea

prohlídka muzea

POBOČKY MUZEA - Památníku Vojna Lešetice, Skanzenu Vysoký Chlumec, Muzeu Špýchar Prostřední Lhota a Muzeum zlata Nový Knín.

ZPĚT

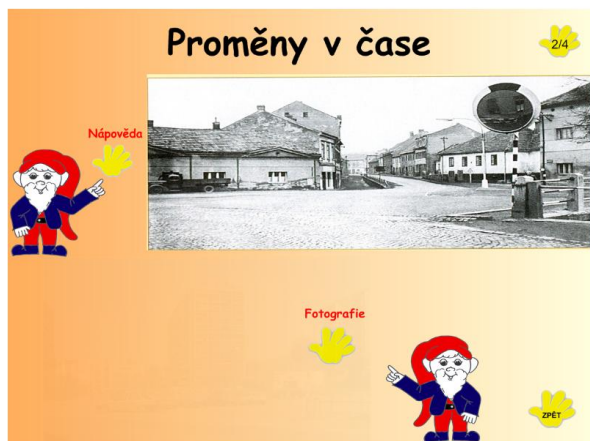
- Základní informace o hornickém muzeu Příbram

- **Plánek muzea** – odkaz na slide č. 19 – plánek muzea

- **Prohlídka muzea** – odkaz na virtuální prohlídku muzea

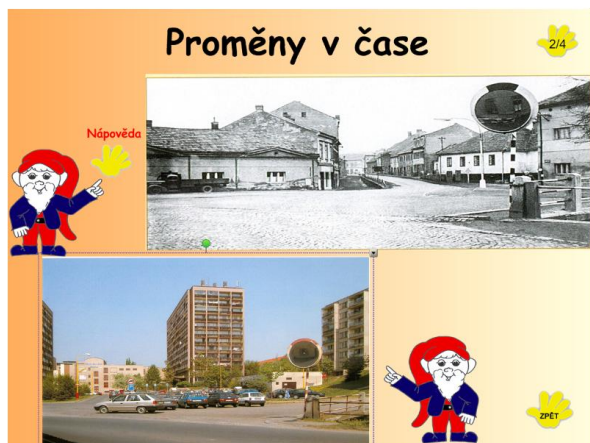
- **Zpět** – návrat na slide č. 2

Slide č. 13

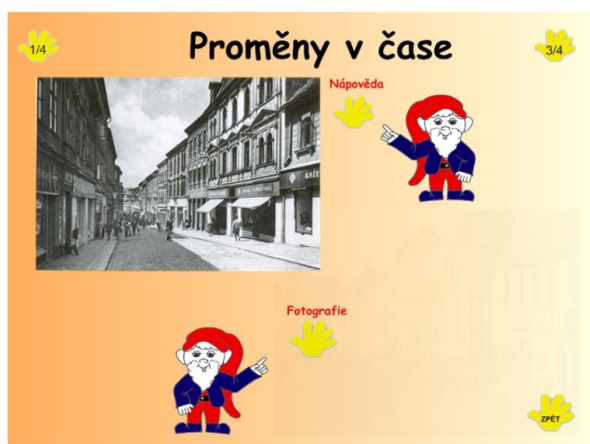
- **Náповěda** – odkazem se spustí zvuková nahrávka s náповědou o daném místě
- **Fotografie** – odkazem se objeví současná fotografie z daného místa
- **Zpět** – odkazem návrat na slide č. 2

Slide č. 14

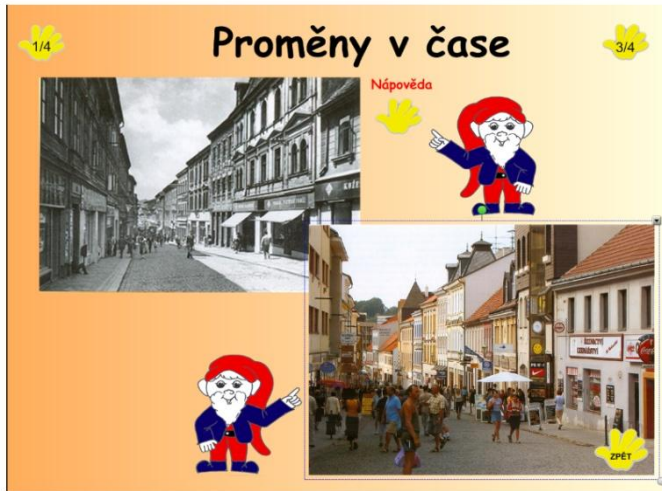
- Porovnání současné a historické fotografie
- **2/4** – odkazem na slide č. 15
- **Zpět** – návrat na slide č. 2

Slide č. 15

- **Náповěda** – odkazem se spustí zvuková nahrávka s náповědou o daném místě
- **Fotografie** – odkazem se objeví současná fotografie z daného místa
- **Zpět** – návrat na slide č. 2

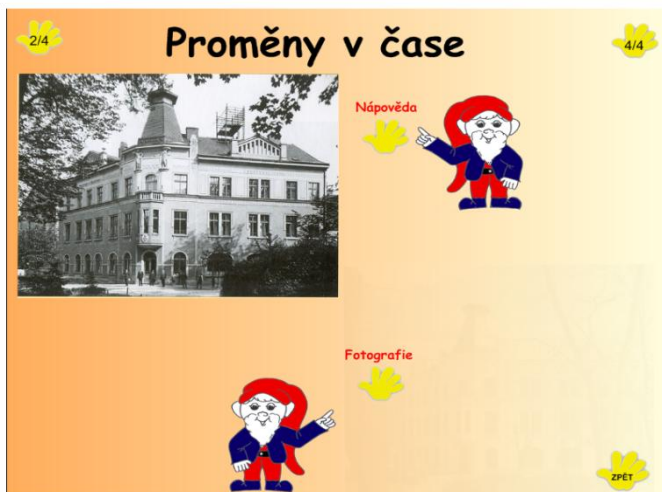
Slide č. 16

• Porovnání současné a historické fotografie

- **1/4** – odkazen na slide č. 14
- **3/4** – odkazem na slide č. 16
- **Zpět** – návrat na slide č. 2

Slide č. 17

• **Nápověda** – odkazem se spustí zvuková nahrávka s nápovědou o daném místě

• **Fotografie** – odkazem se objeví současná fotografie z daného místa

• **Zpět** – odkazem návrat na slide

Slide č. 18

• Porovnání současné a historické fotografie

- **2/4** – odkazen na slide č. 14
- **4/4** – odkazem na slide č. 16
- **Zpět** – návrat na slide č. 2

Slide č. 19

3/4 **Proměny v čase** 1/4

Náповěda

Fotografie

ZPĚT

- **Náповěda** – odkazem se spustí zvuková nahrávka s náповědou o daném místě
- **Fotografie** – odkazem se objeví současná fotografie z daného místa
- **Zpět** – odkazem návrat na slide č. 2

Slide č. 20

3/4 **Proměny v čase** 1/4

Náповěda

ZPĚT

- Porovnání současné a historické fotografie
- **3/4** – odkaz na slide č. 16
- **1/4** – odkaz na slide č. 14
- **Zpět** – návrat na slide č. 2
-

Slide č. 21

Březohorské kostely

- na Březových Horách 3 kostely
- 3 kostely ve vzdálenosti 500 metrů
- církev ČESKOSLOVENSKÁ HUSITSKÁ - Sbor mistra Jakoubka ze Střibra
- církev ŘÍMSKOKATOLICKÁ - kostel sv. Prokopa, kostel sv. Vojtěcha

noc kostelů v Příbrami

kostel sv. Prokopa

Sbor mistra Jakoubka ze Střibra

Kostel sv. Vojtěcha

ZPĚT

- Základní informace o březohorských kostelech
- Tři nejznámější kostely
- **Noc kostelů v Příbrami** – odkaz na video na internetu
- **Zpět** – návrat na slide č. 8

Slide č. 22

1/2 Galerie Františka Drtikola

stálá expozice: výstava fotografií Františka Drtikola

- výstavy obrazů
- výstavy zaměřené na dětské návštěvníky (Hry a klamy)
- v budově Záměčku
- galerie pojmenována po významném příbramském rodákovi

Kulturní dům Příbram

- kino
- divadelní sál
- taneční sál

Nejvýznamnějším festivalem je: "HUDEBNÍ FESTIVAL ANTONÍNA DVOŘÁKA"

pozvánka 2011

V roce 2006 prohlášen kulturní památkou

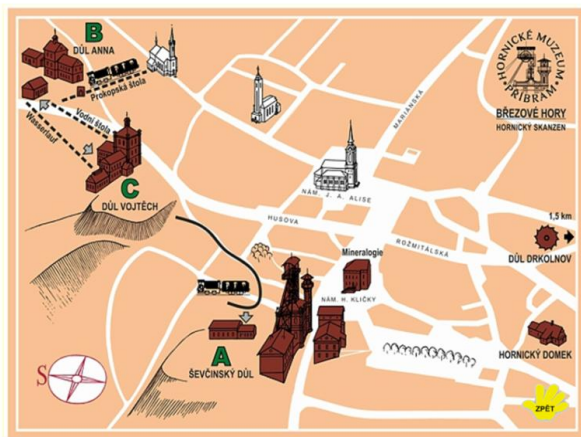

ZPĚT

- Základní informace o galerii Františka Drtikola a kulturním domě
- **Pozvánka 2011** – odkaz na pozvánku hudebního festivalu Antonína Dvořák
- **1/2** – odkaz na slide č. 12

Slide č. 23

- Mapa hornického muzea
- **Zpět** – návrat na slide č. 12

Rady pro práci s projektem

„Příbram“

PŘÍBRAM

Učitel: spustí multimediální projekt, řekne základní informace, ukáže polohu města Příbram

Žák: Vyhledá město Příbram na mapě, zařadí v rámci krajů, světových stran od určitého bodu atp.

PŘÍBRAM – ROZCESTNÍK

Učitel: otevře pomocí odkazu „rozcestník“ další stránku, kde je na výběr z pěti okruhů, probere s žáky okruhy, popřípadě vybere okruh, který chce otevřít

Žák: žák se odkazem dostane na daný okruh

OSOBNOSTI PŘÍBRAMSKA

Učitel: stručně pohovoří, jaký význam mají slavné osobnosti pro kraj

Žák: vybere, které osobnosti se budeme věnovat

HERMÍNA TÝRLOVÁ

Učitel: podá žákům stručné informace, zeptá se žáků, zda danou osobnost znají, promluví si s žáky o významu pamětních desek na rodných domech, spustí video „Ferda mravenec“, vysvětlí dětem neznámý pojem

Žák: sleduje video, divadlo, vytvoření animovaného filmu, zkusit vysvětlit neznámé pojmy, návštěva rodného domu s pamětní deskou

VOJTĚCH STEKLAČ

Učitel: pojednání o významné osobnosti, spuštění ukázky

Žák: poslech ukázky z knihy, prohlédnutí knih, kresba ilustrace

ANTONÍN DVOŘÁK

Učitel: krátké informace o životě a spojitosti s Příbramskem, poslech opery Rusalka, poslech dalších oper

Žák: poslech, kresba, divadlo

SPORT

Učitel: povídá o důležitosti pohybu, propojeno se zdravím, ukázka sportovních oddílů

Žák: poslech hymny fotbalového klubu, sportovní činnost

KULTURA

Učitel: seznámení s důležitostí kulturního vyžití pro město, seznámení s kulturními událostmi, hornické muzeum – návštěva, virtuální návštěva

Žák: sleduje pozvánku, návštěva muzea, virtuální návštěva muzea

PAMÁTKY

Učitel: seznámení s nejdůležitějšími památkami v našem okolí

Žák: návštěva, virtuální návštěva, kresba památek, zakreslení památek do mapy města

SYMBOLY MĚSTA

Učitel: vypráví o symbolech města, o důležitosti symbolů pro město, o významu

Žák: skládá puzzle na interaktivní tabuli, kreslí vlastní znak, vymýšlí znak

PROMĚNY V ČASE

Učitel: vypráví o proměnách města, spustí nápovědy

Žák: snaží se podle staré fotografie a nápověd nalézt místo ve městě, návštěva daných míst

8. ZÁVĚR

Hlavním cílem mé práce bylo vytvořit vhodný materiál pro podporu výuky tématu místního regionu – Příbramska ve výuce na 1. stupni základní školy. V práci jsem vypracovala vlastivědnou charakteristiku Příbramska – polohu území, fyzicko-geografickou charakteristiku, socio – ekonomickou charakteristiku, historický vývoj a vlastivědné zajímavosti. Jsem si vědoma, že teoretická část práce je v určitém nepoměru. Historickému vývoji Příbramska a vlastivědným zajímavostem se věnuji v poměru k fyzicko-geografické a socio-ekonomické charakteristice v mnohem větším rozsahu. K tomuto nepoměru nedošlo záměrně, avšak již na začátku psaní práce jsem předpokládala, že se tak stane. Příbramsko je oblast, která je proslulá hornickou činností a s ní spojenou hornickou historií, proto zde na našem řešeném území není věnováno zemědělství a přírodním zajímavostem zvýšené pozornosti. Na teoretickou část navazuje praktická část, kde jsem vytvořila dva multimediální programy pro interaktivní tabuli. Oba dva programy mohou být dále rozšiřovány a nebo naopak může učitel použít pouze ty části, které se mu v daný okamžik hodí k doplnění výuky. K oběma multimediálními programům byla vytvořena praktická příručka s jednoduchými radami pro učitele, jak s multimediálními projekty na interaktivní tabuli pracovat. Práci jsem tvořila v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní školy.

Myslím si, že jsem stanovené cíle práce, tedy vytvořit vhodný materiál pro podporu výuky vlastivědy místního regionu – Příbramska, splnila a vytvořila materiály, které budou vhodným doplněním při výuce regionální tematiky nejen pro mě, ale i pro pedagogy v našem regionu.

9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Bejček, E.** : Hornické přezdívky na Příbramsku: komitét symposia HPVT, 1978. 96 s.
- Burton, G. - Jiráček, J.** : Úvod do studia médií. Brno: Barrister & Principal 2003. 391 s.
- Cílek, v. a kol.** : Střední Brdy. Příbram: PB TISK 2005. 376 s.
- Demek, J. a kol.** : Hory a nížiny. Praha: Academia, 1987. 584 s.
- Doležal, D. – Velfl, J.** : Toulky Příbramskem. Příbram: Okresní úřad Příbram, 1994. 63. s.
- Fryš, J. – Podlaha, J.** : Příbram přítomná minulost. Příbram 2004. 207. s.
- Hulpach, V.** : Báje a pověsti z Čech a Moravy. Praha: Libri, 2002. 175 s.
- Chalupa, P. a kol.:** Vlastivěda – Naše vlast. Praha: Alter, 1996. 39 s.
- Jiráček, J. – Kopplová, B.** : Masová média. Praha: Portál s.r.o., 2009. 413 s.
- Jiráček, J. – Kopplová, B.** : Média a společnost. Praha: Portál, 2003. 207 s.
- Jiráček, A.** : Staré pověsti české. Praha: Mladá fronta, 1951. 327 s.
- Kolektiv autorů:** Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: Tauris, 2007. 218. s.
- Kolektiv autorů** : Krajinotvorné programy. Příbram: PB TISK 2001. 192 s.
- Kolektiv autorů:** Litavka 200. Příbram: PB TISK 2000. 136 s.
- Kolektiv autorů:** Mapa památek města Příbram. Příbram: Okresní úřad Příbram 1995. 1 s.
- Kolektiv autorů:** Průvodce hornickou částí Příbrami – Březových Hor
- Kolektiv autorů:** Vlastivědný sborník podbrdská. Příbram 1966. 204 s.
- Kolektiv autorů:** Vlastivědný sborník podbrdská. Příbram 1977. 193
- Matušková, A.:** Cvičení z didaktiky vlastivědy. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 198. 93 s.
- Mištera, L. a kol.** : Geografie krajů ČSSR. Praha: SPN, 1984. 339 s.
- Němec, J. – Ložek, V** : Chráněná území ČR 1. P.F. ART. Tisk, 1996. 319 s.
- Společnost občanů a přátel Březových Hor** : 5. Jubilejní sraz rodáků a přátel Březových Hor. Příbram, 2007. 95 s.
- Společnost občanů a přátel Březových Hor** : Almanach 4. sjezdu rodáků a přátel Březových Hor. Příbram: PB tisk, 1997. 180 s.
- Trantina, V.** : Velký slovník osobností vědy a kultury příbramského regionu (1945 – současnost): Knihovna Jana Drdy 2001. 304 s.

Valta, K. : Po stopách utrpení a slávy hornictva na Příbramsku. Příbram, 1936. 509 s.

Velfl, J. a kol. : Otisky času. Příbram: Středočeský kraj, 2007. 135. s.

Velfl, J. : Příbram v průběhu staletí. Městský úřad Příbram, 2003. 166 s.

Velfl, J. : Památky Příbrami v obrazech. Příbram: Město Příbram, 2008. 203. s.

Vlček, V. a kol. : Vodní toky a nádrže. Praha: Academia 1984. 315 s.

Internetové stránky:

<http://www.pribram-city.cz>

<http://www.muzeum-pribram.cz>

<http://www.pvl.cz>

<http://www.priroda.cz>

<http://www.google.cz>

<http://www.czos.cz>

<http://www.gis.zcu.cz>

<http://www.hrady.cz>

<http://www.farnost.slivice.cz>

<http://www.zamekzaluzany.cz>

<http://www.rtisovice.cz>

<http://www.bukova.net>

<http://www.vrskamyk.obeckamyk.cz>

<http://www.zdarbuh.cz>

<http://www.spolek-prokop-pribram.cz>

<http://www.kjd.pb.cz>

<http://www.spisovatele.cz>

<http://www.stezky.info>

<http://www.kudyznudy.cz>

<http://www.lesopark.pribram.cz>

<http://www.mistopis.eu>

10.PŘÍLOHY

Slide č. 1

PŘÍBRAM

- leží 60 km jihozápadně od Prahy
- okresní město ve Středočeském kraji
- první písemné zmínky roku 1216
- královské horní město od roku 1579

Rozcestník

letecké záběry Příbrami

Přírodní podmínky:

podnebí - mírně teplé

vodstvo - řeka Litavka
- Příbramský potok

Slide č. 2

PŘÍBRAM

Sport

Proměny v čase

Osobnosti

Památky

Symboly města

Kultura

ZPĚT

Slide č. 3

Antonín Dvořák

- jeden z nejvýznamnějších hudebních skladatelů
- narozen 1841 v Nelahozevsi
- zemřel roku 1904 v Praze

Ukázka z opery

nejvýznamnější díla:

- Rusalka
- Čert a Káča
- Armida

Vysoká u Příbrami

- letní sídlo Antonína Dvořáka
- místo největší inspirace
- napsal zde největší díla své tvorby

ZPĚT

Slide č. 4

SYMBOLY MĚSTA PŘÍBRAM

Velký znak města

Puzzle

Malý znak města

Puzzle

Prapor města

Puzzle

ZPĚT

Slide č. 5

Svatá Hora

Pojďme se společně projít po Svaté Hoře :)

Mariánské poutní místo

Místo spojené se jménem Panny Marie a jejími zázraky.

Národní kulturní památka

Z celostátního pohledu památka nejvyšší důležitosti.

- nejvýznamnější památka Příbrami
- barokní architektura
- stavba z 16. století
- mariánské poutní místo
- od roku 1995 národní kulturní památkou

Slide č. 6

Kultura

Hornické muzeum Příbram

- největší hornické muzeum v České republice, založeno roku 1886

EXPOZICE:

- v areálu Ševčinského, Vojtěžského, Anenského a Drkolnovského dolu a v hornické chalupě

plánek muzea

prohlídka muzea

POBOČKY MUZEA - Památníku Vojna Lešetice, Skanzenu Vysoký Chlumeč, Muzeu Špýchar Prostřední Lhota a Muzeum zlata Nový Knín.

Slide č. 7

3/4

Proměny v čase

1/4

Nápověda

ZPĚT

Slide č. 8

HORNICTVÍ

na Příbramsku

Rozcestník

- hornictví patří k nejstarším lidským činnostem
- Uranové doly - **uran**
- Březohorský rudní revír - **stříbro a olovo**

Slide č. 9

HORNICTVÍ

na Příbramsku

Symbyly hornictví

Hornická mluva

Březohorská důlní katastrofa

Hornické tradice

Hornický kroj

ZPĚT

Slide č. 10

1/3

Slovníček hornické mluvy

• Halda = odval z hlušiny	• Fárt = žebřík
• Cáchovna = síň pro "cáchování"	• Fárat = sjíždět do dolu
• Hunt = důlní vozík	• Fedrovat = dobývat rudu
• Cáchování = zaznamenávání horníků	• Štempl = součást výdřevy

Nápověda:

- síň pro "cáchování" • dobývat rudu
- součást výdřevy • odval hlušiny
- důlní vozík • žebřík
- sjíždět do dolu • zaznamenávání horníků

ZPĚT

Slide č. 11

1/2

Symbole hornictví

Permoník

- vousatý mužlík v hornické perkytli, se špičatou čapkou, s kahanem a kladívkem v ruce
- skalní skřítek, trpaslík, důlní rarášek
- popis permoníka se v různých regionech liší
- z německého "BERGGEIST" = horský duch

pohádka

Svatý Prokop

- patron všech horníků
- vyobrazován jako socha s čertem na řetěze

píseň

perkytle

- havířský oděv
- zakrývá tělo od hlavy přes celé ruce až ke kolenům
- většinou bílé barvy

Pozdrav

- "Zdař Bůh!"
- symbolem hornické činnosti a práce
- protiváha německému Glück Auf!
- Pozdrav Glück Auf lze volně přeložit jako "šťěstí vzhůru" - přání šťastného návratu

ZPĚT

Slide č. 12

"Skok přes kůži"

hornická hymna
HORNICKÝ STAV BUDIŽ VELEBENÝ
poslech

- počátky v 19. století
- původně přijetí ke studiu na báňské škole
- dnes přijetí do cechu horníků a hutníků
- průvod nováčků putoval od hostince k hostinci
- Významná zastávka před rektorátem akademie, kde se zpívala studentská hymna a hymna hornická

ukázka

studentská hymna
GAUDEAMUS IGITUR
poslech

ZPĚT